

Fredagen den 23 April 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 21 och protokollet för den 8 dennes.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 8, angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge.

Flere ledamöter begärde detta Utlåtande ånyo på bordet; hvar efter Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad vid hållet Talmanssammanträde öfverenskommits, behagade besluta att till behandling företaga ifrågavarande Utlåtande nästkommande Onsdag den 28 dennes; hvilket bifölls.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Banko-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 9, i anledning af Herr P. Nilssons motion om öfverlemnande till Kongl. Mynt- och Medaljkabinetet af åtskilliga i Riksbanken befintliga mynt och medaljer m. m.

Föredrogs ånyo Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 14 och 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner om upphörande af enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Herr Frisk: Då jag i denna Kammare så många, många gånger af åtskilliga af Kammarens ledamöter, bland dem äfven de, hvilka såsom ledamöter af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet deltagit i behandling af det nu förevarande Betänkandet, hört yttras, att Statens

tillgångar ej medgåfvo beviljandet af anslag eller lån till än det ena, än det andra, af talarne såsom mycket nyttiga och önskvärda ansedda ändamål, och detta ehuru det ibland varit fråga blott om några tusende Riksdaler — så tycker jag verkligen det vara litet underligt, att icke åtminstone nämnde Herrar i Utskottet talat för bifall till min motion, öfvertygad som jag är, att, om de det gjort, äfven Utskottet förordat bifall till mitt förslag rörande de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, — enär, om mitt förslag antages, den framtida vinsten deraf för Riksbanken, eller riket blefve *millioner* Riksdaler. Jag tycker, som sagdt är, det allt vara litet besynnerligt att vi ofta anse Statens tillgångar ej medgifva beviljandet af ifrågasatta, för nyttiga ansedda anslag å några tusende Riksdaler, under det vi hafva råd att årligen bortskänka *millioner*. Detta är den *ena* sidan af saken.

Den *andra* är den *stora våda* som, enligt min åsigt, den nuvarande banklagstiftningen medför och som jag äfven i min motion vidrört — och skulle det vara mig särdeles kärt om någon af Kammarens ledamöter kunde öfvertyga mig om att mina farhågor härutinnan äro ogrundade.

De enskilda bankernas sedelutgifningsrätt utöfvar ock ett förlamande tryck på Riksbanken, som ensam är förpligtad att med silfver inlösa sina sedlar.

Då således, om mitt förslag, att sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna upphörde vid nuvarande oktrojtiders slut och att inga nya banker med sedelutgifningsrätt vidare måtte oktrojeras, godkändes, Riksbanken, då den blef ensam sedelutgifvande bank, derpå skulle hafva en ökad årlig inkomst af *millioner* Riksdaler och äfven vådan af nuvarande banklagstiftning derigenom upphörde — så får jag — på dessa och öfriga i min motion uppgifna skäl — vördsamt yrka *afslag* på nu ifrågavarande punkt i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Betänkande och *bifall* till min i ämnet gjorda motion, eller

det Riksdagen behagade besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t icke vidare må tackas bevilja oktroj åt någon ny sedelutgifvande enskild bank, äfvensom vid tiden för tilländalöpanDET af nuvarande enskilda bankers oktrojer icke meddela förlängning på desamma.

Friherre von Schwerin: Efter att hafva med största uppmärksamhet afhört Herr Frisks nu hållna föredrag, får jag inskränka mig till att anhålla, det Kammarén ville godkänna Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Carl Göran: De motionärer, på hvilkas framställningar det nu föredragna Betänkandet utgör ett svar, hafva föreslagit att hos Kongl. Maj:t genom underdånig skrifvelse anhålla, att några enskilda Banker med rätt att utgifva egna kreditsedlar icke vidare måtte oktrojeras. Detta har Utskottet afstyrkt och såsom skäl derför åberopat hvarjehanda saker, några så enkla att jag icke riktigt förstår att Utskottet kunnat finna nödigt att anför dem. Så till exempel säger Utskottet, att sedelutgifningen i och för sig icke

ger någon vinst, utan att det är utlåningen af penningar, som bereder bankernas vinst, och vidare, att, om Riksbanken skulle erhålla någon vinst genom den ifrågasatta anordningen, så måste det ske icke genom en blott och bar sedelutgifning, utan genom en ökad utlåning. Det är väl temligen tydligt och klart, att blotta fabrikationen af sedlar, då man sedermera skänker bort dem eller låter dem ligga obegagnade på kistbotten, icke kan förorsaka någon vinst; och det ser verkligen ut, som om Utskottet haft sådan brist på bättre skäl, att det varit tvunget att taga fram dessa. Vidare yttrar Utskottet följande: "för närvarande finnas i landet mer än etthundrade bankkontor, hvilka icke allenast i utlåningsväg, utan i många andra riktningar betjena rörelsen, och hvilkas upphörande till större eller mindre del säkert skulle medföra stor afsaknad för de orter, hvilka ginge i mistning af deras tjänster", men något sådant är ju ej ifrågasatt. Man vill endast att inga nya banker skola oktroyeras; de hundra nu befintliga utlåningskontoren skulle fortfarande bibehålla sin verksamhet. För öfrigt kan det ju vara en möjlighet att vi redan fått för mycket af detta goda. I en gammal Abc-bok fanns en vers, som lydde:

"En vårdad eld gör gagn, en vådeld allt förstör,
så en och samma sak båd' gagn och skada gör,"

och så är det med privatbankerna; de göra obestriddigen stor nytta, men de kunna ock, i händelse deras antal ökas alltför mycket, verka motsatsen. Det har funnits en tid, då Regeringen tyckes hafva befarat detta, ty under många år lades alla framställningar om nya bankers inrättande till handlingarne. Detta fortgick, till dess efter många strider Wadstena enskilda bank erhöll oktroy, och dermed var isen bruten. Så utkom 1864 års banklag, föranledd af Rikets Ständers skrifvelse vid 1862—1863 årens riksdag, och derefter har, så vidt jag kunnat döma, den pröfning, framställningar om inrättande af nya banker undergått hos Regeringen inskränkt sig till en undersökning, huruvida de föreslagna bankreglementena öfverensstämde med nämnda lag; förut tillsåg Regeringen äfven huruvida den nya banken kunde vara *behöflig* och *nyttig*. Följden häraf har blifvit att bankinrättningar nu uppvuxit till den mängd, att sådana finnas i alla landsorter, och dessutom har hvarje bank en eller flera afdelningskontor. Jag medger gerna, att det är beqvämt för allmänheten att blifva sålunda betjenad, men å andra sidan har denna massa af banker vållat en fullkomlig förbistring, och hvad mig angår, så är jag verkligen, när man presenterar mig en lapp, enligt lydelsen utgifven af den eller den enskilda banken, alldeles urständssatt att veta, huruvida detta är någon verklig banksedel. Det är möjligt att i Stockholms Enskilda bank finnes någon profkarta öfver de olika sedlarne och att man der sålunda kan få tillfälle se dem och prägla in dem i minnet, men eljest tror jag ej att någon, som icke gjort detta ämne till sitt särskilda studium, kan känna igen eller hålla reda på alla dessa sedlar med deras mångfaldiga färgskiftningar. Att icke bedrägerier häraf blifvit en följd, är något som talar ganska vackert för vår Svenska allmänhet och för dem, som äro i besittning af förmågan att åstadkomma dylika arbeten. Det skulle sannerligen icke

hända i något annat land att en sådan mängd sedlar finge på sätt som här fritt cirkulera. Jag erinrar mig till exempel, hurusom för några år sedan utomlands en bankir, hos hvilken jag tillvexlade mig en sedel ställd i frances, förklarade för mig att den vore oanvändbar, om jag såsom obekant presenterade den, hvarföre bankiren för att göra sedeln gångbar försåg den med sitt eget namn — och detta. ehuru i Frankrike sedlar utgifvas endast af Franska banken. I Sverige åter får man hålla till godo med fem-riksdalerssedlar af alla möjliga kulörer, och om jag emottager en *verklig* sedel eller endast någonting, som är en sedel *likt*, kan jag omöjligen afgöra, utan får underkasta mig risken att vara utsatt för ett bedrägeri.

Jag tror sålunda att vi för närvarande äro så rikligen försedda med bankirrättningar, att allmänheten ej skulle lida derpå att man inskränkte tillskapandet af nya. Detta blefve för öfrigt en stor fördel för de redan befintliga bankerna, hvilka finge behålla sina nuvarande områden utan allt intrång, men detta unnar jag dem gerna, blott man slipper några nya banker. De förmögna personer, hvilka hafva penningar att insätta i sådana anstalter, hafva väl redan valt sina banker, för hvilka de hysa förtroende och hvilka de således fortfarande komma att anlita; det skulle då för de nya bankerna endast återstå säkerheter af andra ordningen, och om dessa användes till något annat än att fabricera sedlar, så vore väl derigenom för det allmänna icke mycket förloradt. Af dessa skäl yrkar jag det Riksdagen måtte genom en underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att några nya sedelutgifvande banker icke måtte oktrojeras.

Herr Wallenberg: Den siste värde talaren har berättat oss, huruledes han i främmande land af en bankir bekommit en banksedel med admonition, att han icke kunde begagna den derföre att han icke var persoligen känd, och att bankiren för att afhjelpa detta skrifvit sitt namn på sedeln. Då man erfar sådant, och då man tillika erinrar sig, hurusom i Engelska banken en hvar som till inlösen inlemnar en banksedel skall skrifva sitt eget namn på densamma samt jemför dessa förhållanden med våra svenska, kan man verkligen skatta sig lycklig. Det är en sanning att åtskilliga färgskiftningar på våra sedlar ega rum, och den värde talaren har ansett att ett rent studium skulle erfordras för att taga reda på alla de olika sedlarne, men detta studium, hvilket, för att kunna anses såsom bankstudium, väl blefve något ytligt, då det skulle inskränka sig till sedlarnes färgskiftning, behöfves lyckligtvis icke, ty alla banksedlar mottagas lika i liqvider, och alltsedan 1830, då de första privatbanksedlar utgäfvos, känner jag icke någon menniska som förlorat ett enda kopparöre på dessa sedlar. Då man berättar detta för utländningen, löper man fara att blifva utskrattad, ty ingen vill sätta tro dertill, men det är emellertid ett faktum, och ett faktum, som för alla, hvilka studerat bankfrågor och bedöma dem fristående från alla intressen, utgör föremål för beundran. Jag kan ej heller upptäcka den förbistring, talaren nämnde vara följden af nuvarande banklagstiftning; det är icke förbistring, utan fri täflan, men hans åsikter gå icke ut på att fri täflan skall ega rum, utan han är tvärtom så öm om de

nuvarande bankerna, att han vill skänka dem monopol på bankrörelsen. Han vill nemligen att banklagen skall afklippas, så att de banker, hvilka nu finnas, skulle, fria från alla medtäflare, ensamma få beherrska fältet, men detta kan jag ej gilla, ty jag fruktar att om våra banker få monopol, så inträder snart den säkerhetens sömn, hvaraf alla monopoliserade näringar snart gripas, och då kan lätt fara för bankernas bestånd uppstå. Det är just täflan och offentlighet, som betrygga vårt svenska bankväsende och utgöra dess förnämsta förtjenst, och när man en gång kommit in på denna klara och tydliga väg, bör man i sanning ej frånträda densamma.

Jag torde numed några ord få besvara motionärens, Herr Frisks, anförande. Han har frågat, hvarföre Utskottet icke behandlat den del af hans motion, som angår bankovinsten. Jag har icke äran tillhöra Utskottet, men jag tror mig dock icke misstaga mig, när jag anser orsaken hafva varit den, att Utskottet ej funnit lämpligt åter upptaga frågan om bankovinstens användande, sedan densamma redan blifvit genom Riksdagens beslut afgjord. Motionären yttrar vidare, att, om vi nu blott bestämde, att inga enskilda banker vidare skulle oktrojeras, så skulle man nog under de åtta år som förflöte innan de nuvarande oktrojerna ginge till ända, kunna komma öfverens om hvad man borde sätta i stället. För min del anser jag att man bör tillvägagå på helt annat sätt. 1862 års Riksdag hade, med det vanliga begäret att undanskjuta frågor, hvilket visar sig mot slutet af riksdagarne, redan beslutit att filialbankerna, hvilka voro utdömda af allmänna meningen, skulle få qvarstå ännu en riksdagsperiod, så att först 1865 års Riksdag skulle komma att ordna bankfrågan. En ren tillfällighet gjorde emellertid att Lag- och Banko-Utskotten hade så godt om tid att de, oaktadt Riksdagens nyssnämnda formliga beslut, beslöto sammanträde för uppgörande af förslag till ny banklag, och detta förslag blef derefter af Ständerna godkändt. Derigenom erhöll bankfrågan en lycklig lösning. Men, mine Herrar, huru länge hade då denna fråga varit sväfvande? Jo, alltsedan 1840 års riksdag, och hade icke 1862 års Riksdag afgjort den, så frågar jag Eder, mine Herrar, om någon sannolikhet förefunnits, att den vid 1865 års riksdag blifvit reglerad. Den Riksdagen hade den stora reformfrågan, som tog all uppmärksamhet i anspråk, och bankfrågan skulle säkerligen hafva blifvit ytterligare uppskjuten, och Kongl. Maj:t hade alltjemt fått oktrojera nya filialbanker, för att i någon mån tillgodose allmänhetens behof af bankers biträde. Skola vi förändra vårt banksystem, måste vi derföre först hafva bestämdt hvad vi skola sätta i stället, ty kullkastar man endast det bestående systemet, så skapar man lätt en kris, om hvars omfång man knappt kan göra sig en aning. Motionären har anført exempel på en mängd banker, hvilka bära sig bra utan sedelutgifningsrätt. Det är samma sak som så ofta blifvit upprepad, att den är lika känd som sentenserna i Prinsens Abo-bok. Nog bär sig bankrörelse utan sedelutgifningsrätt i en stor stad, såsom Stockholm, Göteborg eller Norrköping, men i småstäder eller på landet skulle den värde motionären, om sedelutgifningsrätten betoges privatbankerna, säkerligen få söka efter några bankkontor, så vida nemligen de ej skulle anläggas på Riksbankens

bekostnad, och bedrifvas med samma fördel som t. ex. lånekontoret i Wisby. Det är allmänt känt, att orsaken, hvarföre de småkontor, som privatbankerna nu hafva i landsorten, kunna med någon fördel mottaga penningar på deposition, eller upp- och afskrifningsräkning, samt lemna kreditiver, är helt enkelt den, att de ej behöfva vara försedda med någon kassa af främmande sedlar, utan få gifva ut egna sedlar; tag bort denna förmån och dessa bankkontor skola försvinna som snö för solen.

Enligt motionärens påstående skulle, om man borttog sedelutgifningsrätten, tillgången på lån blifva rikligare och räntan billigare. I detta fall är han dock bevisningen skyldig. Många gånger förut har jag hört upprepas, att genom bankerna skulle hafva skapats aldeles för många tillfällen till lån, men nu förkunnar Herr Frisk raka motsatsen.

Vidare har motionären yttrat, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt trycker på Riksbanken. I detta fall kan jag instämma med honom, men han hade ju kunnat vänta till dess vi komma till ett annat förslag. framställt af en motionär, som i allmänhet med honom icke har lyckan tänka lika, vid hvilket förslag afsetts, att Riksbanken skulle befrias från detta tryck derigenom att de enskilda bankerna ålades att inlösa sina sedlar med mynt. På sådant sätt skulle ju den öfverklagade olägenheten förekommas, och då försvunne äfven detta motiv för motionen. I början af sitt anförande förklarade motionären, att Staten skänker bort millioner genom att tillåta enskilda bolag drifva bankrörelse. Ej heller i detta fall kan jag dela motionärens åsigt, ty dels torde han få ganska svårt att bevisa att bankrörelsen, monopoliserad för Staten och drifven för dess räkning genom afdelningskontor i orterna, skulle lemna en behållning, som vore ens någorlunda jemförlig med den afkastning, bankrörelsen för närvarande gifver i vårt land, och dels torde det ej vara riktigt att Staten hemtar sina inkomster från bedrifvandet af industriella företag. Staten borde då lika väl mala snus eller göra tändstickor, ty det vore lika litet skäl att Staten skänkte bort de millioner, hvilka andra förtjena på dessa näringar. Enligt min åsigt bör Staten öfverlemna alla småbestyr åt den enskilda företagsamheten; när de sedermera utvecklas och lemna behållning, bör Staten hafva sin andel deri genom beskattning, men Staten bör ej uppträda såsom yrkesman, ty då tar Staten sig lätt vatten öfver hufvudet. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Raab, Adam: Jag tillåter mig att uttrycka en viss förundran deröfver, att icke Utskottet denna gång, som förr varit vanligt, i ett sammanhang behandlat de frågor, som afse ändring i lagstiftningen, rörande enskilda bankers sedelutgifningsrätt, utan deröfver yttrat sig i två olika Betänkanden, N:o 2 och N:o 5. Bättre tror jag att det varit, om man i ett Betänkande behandlat dessa ämnen. Då så emellertid icke skett, får man nu hålla sig vid hvad som utgör föremål för detta Betänkande.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af det kategoriska yrkande, ordföranden i Banko-Utskottet afgaf, då han hemställde om

bifall till Utskottets Betänkande, utan att andraga något annat, än att han med stor uppmärksamhet afhört en föregående talares, motionärens, yttrande. Förmodligen är det med den talaren som med mig, att han fullt inser, att, då man befinner sig i minoriteten, måste man böja sig för majoritetens vilja, men lika litet som jag läser han fördraga, att majoriteten endast med magtspråk motiverar sina beslut. Jag tror därför icke, att den värde Utskottsordföranden gjort något för sin sak nyttigt, då han på detta sätt motiverat sitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Hvad enskilda bankerna beträffar, så kan jag för min del icke finna annat än, att dessa inrättningar både varit och äro fortfarande af nytta för landet.

Jag har sjelf för 30 år sedan varit med om att stifta en af de största enskilda banker inom landet, och jag vet, att denna varit af mycket gagn för sin ort, samt tror, att så är förhållandet med de flesta dylika inrättningar. Jag får äfven erkänna, att de enskilda bankerna hafva haft den fördel med sig, att de lärt vår Riksbank sköta sig bättre än förr, och jag tror, att vi i detta hänseende stå i särskild förbindelse till en enskild bank i Stockholm och dess utmärkte styresman. Jag tror således, att hvad vi hittills i den vägen hafva, kan vara godt och väl; men man kan, som Grefve Mörner uttryckte sig, äfven i denna väg komma till ett öfvermått. Vi hafva i denna stund öfver 60,000,000 R:dr i sedlar, utelöpande på den grundfond, som finnes i Riksbanken.

Jag är visserligen icke ett ögonblick tvifvelaktig om, att icke Riksbanken skall kunna honorera sina förbindelser; men jag tror dock, att man måste iakttaga en viss försigtighet, och, om jag än ej kan gå så långt, som den värde motionären, hvilken föreslagit, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, icke allenast att enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar icke vidare måtte oktrojeras, utan jemväl att, när oktrojerna för nuvarande enskilda banker löpa till ända, banksedelutgifningsrätten äfven för dem måtte upphöra, vill jag dock instämma i hälften af hans förslag och inskränka mig till den anhållan, att sedelutgifvande enskilda banker *tills vidare* icke måtte oktrojeras. Herr Wallenberg har visserligen yttrat, att detta skulle innebära ett monopol för redan befintliga enskilda banker; men jag hemställer, om en rörelse, som redan utöfvas af 100 särskilda bankkontor, kan sägas genom ett sådant stadgande blifva monopoliserad, och skulle det äfven anses medföra ett skydd för redan befintliga sedelutgifvande banker, så kommer detta ej att räcka länge, då efter några få år, den ena bankens efter den andras oktrojtid löper till ända; och under tiden hinna vi att lagstifta angående dem. Jag tror ej heller, att det blir fråga om, att några nya privatbanker skola bildas, då denna med ganska mycken risk för enade rörelse för närvarande ej lemnar mer än 7 à 8 procent, och således bör icke någon afund komma i fråga. Det är således endast ur den synpunkten, att det kan vara skäl i att icke ytterligare öka den sedelemission, vi redan hafva, som jag vill framställa mitt förslag. Vi veta, att denna sedelemission kan ökas med ännu 15 millioner, och vi böra tacka de enskilda bankerna därför, att de sköta sig så, att de icke begagnat sig häraf; men att lagstifta så, att de icke

kunna göra det, tror jag dock vara klokt af Riksdagen. Fattar man det beslut, jag antydt, så har man tid på sig, att, innan de nuvarande privatbankernas oktrojtid upphört, tänka på ny lagstiftning för dem, och jag får här erinra, som ett bevis på huru åsigtarna i detta fall slå om, att de vid 1850—1851 årens riksdag auktoriserade filialbankerna, hvilka då ansågos högst förträffliga, redan 1862 utdömdes och förlorade det dem anslagna kreditiv.

Jag får ännu en gång upprepa, att jag anser de enskilda bankerna vara af stor nytta, och jag vet ej, huru vi utan dem skulle kunnat berga oss samt ber Gud bevara oss från vidtagande af den åtgärden, att Riksbanken skulle utkasta en mängd filialkontor öfver riket.

Finanskomitéen tillstyrkte visserligen ett annat sätt att ersätta de enskilda bankerna, nemligen att Riksbanken skulle delas i två divisioner, den ena för upprätthållande af myntvärdet och den andra, i hvilken enskilda delegare skulle inlätas, för utlåning. Jag tror dock det nu varande sättet vara bättre; men då jag anser oss skyldiga att, i fråga om sedelutgifningen, iakttaga en viss försigtighet, får jag anhålla om proposition på mitt förslag, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t afåta en underdånig skrifvelse, med anhållan att enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, *tills vidare* icke måtte oktrojeras.

Friherre von Schwerin: Till en början vill jag säga, att jag icke eger och aldrig egt någon privatbanksaktie.

Jag ber om ursäkt, att jag med en dylik personel kasus börjar ett anförande i en allmän sak; men det är för att dermed visa, att jag kan betrakta den helt och hållet objektivt.

Bankrörelsen är något alltför viktigt och ingriper alltför mycket i staternas lif, i det nationela välståndet för att icke böra utgöra föremål för en särdeles allvarlig pröfning.

Då, som jag nyss nämnt, jag kan betrakta hela denna sak fullkomligt objektivt, finnes icke något skäl för mig att söka mera skydda det ena banksystemet än det andra, det må nu skötas af Staten eller af enskilda personer.

Den första fråga, man här bör framställa, är den, hvad nytta statsbankerna kunna göra och om det är skäl att fortsätta med statsbanksystemet.

Statsbankernas historia är skrifven med ganska mörka färger. Utom Sverige hafva endast två stater drivit detta system, nemligen Ryssland och Österrike. Ryska banken har liksom vår gjort en mängd realisationer, ett ord som mindre stöter örat än uttrycket konkurser; och för närvarande står i Ryssland papper till silfver som 100 : 117. Den förra Österrikiska statsbanken har öfvergått till en aktiebank. Under Napoleons herravälde var den en statsbank, som egentligen begagnades för att skapa resurser för kriget, och det heliga Romerska rikets siste, Österrikes förste Kejsare, satte sin kejsersliga ära i pant på, att de under denna tid utgifna förbindelserna skulle inlösas med metallisk valuta; men det har ännu icke skett.

Om Sveriges bank veta vi, att den gjort 7 bankrutter. Detta talet 7 är ett kabbalistiskt tal, och vi kunna således kanske hoppas, att denna siffra icke skall stiga. — Jag tror derföre icke, att erfarenheten talar särdeles för statsbanker, och detta system är hos oss så mycket betänkligare, så länge den Svenska banken har att stödja sig på en grundlagsparagraf, som gör den mer än andra statsbanker till en för den allmänna eganderätten vådlig inrättning. Dessutom tror jag, att ingen rörelse bör bedrivas af Staten. Förr i verlden var detta ganska vanligt, och vice Konungen i Egypten drifver ännu landets jordbruk; men så står ej heller denna näring högt i nämnda land, som utgör ett varnande exempel mot dylika försök.

Privatbanker hafva i Sverige blifvit inrättade, och jag tror, att den allmänna rörelsen inom vårt land är skyldig dessa inrättningar tacksamhet. I sednare tider hafva visserligen tankar uppstått, att Svenska Riksbanken skulle absorbera hela lånerörelsen. Jag för min del undrar dock, om det skulle kunna ske, och om icke denna bank är belamrad med alltför tunga former, så att dess rörelse icke kan skötas på samma enkla sätt, som andra bankers.

Det har ofta blifvit sagdt, att privatbankerna skulle hafva minskat penningetillgången. Detta är ett högst besynnerligt påstående. Vår Riksbanks allmänna rörelse, om jag beräknar hela omfånget af dess lånerörelse, stiger till 80,000,000 R:dr. Funnes nu endast Riksbanken, vore vi inskränkta till dessa 80 millioner. Nu finnas deremot två enskilda banker, Stockholms och Skånes, hvilkas — märk blott dessa bådas — rörelse tillsammanslagd uppgår till 11 millioner, och således skulle allmänheten gå miste om hela denna lånerörelse, om icke dessa banker funnes. Den del af publiken som tror, att man skulle kunna lättare få ficklån af enskilda personer, om ej bankerna funnes, se med ovilja dessa inrättningar. De kunna ej förlika sig med, att bankerna måste i första rummet se på precisionen. Förr var man ej så noga härmed, och det gick så långt, att en stor finansiell auktoritet, då det i Banko-Utskottet var fråga om respitmånaderna, yttrade med en suck: "till slut blifva de så oförsämda, att de vilja, att vi skola betala våra skulder på dagen".

För att besvara frågan, om det är bättre att hafva en bank än flera dylika, tror jag vi böra lemna vårt land å sido och jämföra två länder, der olika banksystemer finnas antagna. I Frankrike finnes icke någon egentlig statsbank, utan en stor aktiebank, hvilken sköter rörelsen under Regeringens kontroll i thy, att direktörer utnämnas af Regeringen. För några år sedan framställdes der af Representationen efter påstöt af Conseils generaux, — en institution, ungefär motsvarande våra landsting — åtskilliga postulat från landtbrukets sida, och bland andra gravamina framhölls äfven den, att det fanns blott en enda bank, af hvilken det var helt och hållet beroende. Detta måste högst ofördelaktigt inverka, i synnerhet på den mindre jordbrukarens ställning, och man ansåg derför det vara stort skäl, att i fråga om bankväsendet öfvergå till det Skottska systemet. I Skottland finnes nemligen, i motsats till i Frankrike, en mängd bankkontor, dels sedelutgifvande och dels icke sedelutgifvande, spridda öfver hela landet. Dels genom coutume och dels genom konkurren-

sens oafvisliga inverkan hafva dessa banker sina särskilda distrikt för sin verksamhet. Det är till ett sådant system man i Frankrike — just ifrån jordbrukarnes sida — förklarat sig önska komma.

Vårt banksystem har visserligen åtskilliga brister; men bankrörelsen har onekligen gått framåt, och med några ändringar, mot hvilka 72 § Regeringsformen för närvarande lägger hinder, skulle den snart vara komplett och erbjuda full trygghet.

Särskildt får jag nämna, att i Skåne — ehuru man kanske ej bör tala om sina egna penater — finnas 16 bankkontor, som operera bredvid hvarandra i största endragt. Der begagnas sällan kontanta penningar för större likvider, utan dessa verkställas genom öfverflyttningar från det ena kreditivet på det andra. Jag tror därför, att, med den utveckling, som dessa enskilda banker hos oss nått, det är allt skäl att vi söka emancipera oss ifrån Riksbanken, hvilken är ett alltför tungt maskineri.

En talare har temligen hårdt apostroferat mig och påstått, att jag har talat med magtspråk. Jag yttrar mig så sällan och när det någon gång sker, tror jag man har föga anledning påstå, att det sker i form af maktsspråk. Jag påminner mig i anledning af den insinuation, den värde talaren emot mig rigtade, ett yttrande af en fransk rättslärd: "tappa på golfvet en papperslapp, på hvilken Ni skrivit två ord och jag skall öfverbevisa Er, så att ni blir hängd". Jag ansåg, att det origtiga i motionärens yrkande blifvit tillräckligt ådagalagdt genom Utskottets Betänkande, och jag trodde icke, att Kammarerna skulle vinna mera öfvertygelse genom att höra mig tala fort, än genom att läsa Betänkandet långsamt.

Jag får upprepa mitt förra yrkande om afslag å Herr Frisks förslag och bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Bennich: Det var ett yttrande af en representant från Calmar län, hvilket föranledde mig att begära ordet. Han ville formulera ett beslut, så beskaffadt, att Riksdagen skulle i en underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att tills vidare någon oktrojering af nya enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar icke måtte beviljas. Skälen härför skulle vara, att dels förekomma ytterligare tillfällen till sedelutgifning, hvilka tillfällen redan voro alltför många, dels att under tiden åtskilliga enskilda banker skulle upphöra, och slutligen att Riksdagen kunde under denna tid fundera på någon ny banklagstiftning i stället för den vi nu hafva.

Det förekommer mig högst besynnerligt att besluta, att den lag vi hafva icke skall tillämpas under en period, då vi betänka oss på, hvilken lag vi vilja sätta i stället. Då man vill ändra en lag, som finnes och denna angår förhållanden, för hvilka måste reglementeras, så är det, enligt min tanke, oundgängligt, att man sätter något nytt i stället för det man upphäfver; ty ett interregnum skulle här vara långt ifrån lämpligt.

Den förmodan, som samme talare uttryckt, att, om den af honom föreslagna åtgärden icke vidtoges, det skulle blifva ytterligare tillfällen att öka sedelutgifningen, synes mig vederlagd af de offentliga redogörelser öfver de enskilda bankernas verksamhet, som vi är efter

är erhålla och hvilka visa, att det ännu finnes en obegagnad sedelutgifningsrätt af 15 millioner. Talaren har betygat de enskilda bankerna sin tacksamhet för deras ädelmod, att icke begagna sig af denna rätt. Jag deremot tror icke, att de hafva gjort sig förtjenta af denna tacksamhet. De hafva utlemnat så mycket sedlar, som rörelsen kunnat absorbera; men det är händelsen med banksedlar, att de icke kunna utgifvas i vidsträcktare mån än rörelsen kräfter, och i denna omständighet ligger hela skälet, hvarför de enskilda bankerna fått inskränka sin sedelutgifning till ringare belopp än det, hvartill de, enligt nu gällande lagar, varit berättigade.

Den värde talaren påpekade, såsom ändamålsenligt att ersätta privatbankerna, den method, som under 10 å 12 år tillämpades i afseende å filialbankerna.

Jag var ledamot i finanskomitéen, som behandlade frågan om filialbankerna, och jag fruktar, att denna komité har på sitt samvete, att dessa banker ej mera existera. Finanskomitéen uttryckte nemligen den åsigt, hvilken ingen motsatte sig, att dessa inrättningar, som nödgade Riksbanken att under en tid af 10 år tillhandahålla en högst betydlig kreditivsumma, utan rätt för Riksbanken att under den oktrojerade tiden inskränka dessa kreditiver, och vidtaga åtgärder, som Riksbankens öfriga förpligtelser kräfde, den uttryckte den åsigt, säger jag, att dessa institutioner kunde på Riksbanken utöfva ett alltför hårdt tryck och att de därför icke voro ändamålsenliga.

Jag tror icke, att något giltigt skäl förefinnes för en väsendtligare förändring af vår nuvarande banklagstiftning. Jag medgifver gerna, att en eller annan modifikation må ega rum och att den må gälla dels en ytterligare begränsning af sedelutgifningsrätten och dels en förpligtelse för enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med mynt. Dessa åsikter framställdes äfven af 1860 års finanskomité; de hafva så småningom vunnit terräng, och jag tror, att de skola vinna ytterligare erkännande; men tills vidare tror jag det vara skäl att bibehålla den nuvarande banklagstiftningen orubbad, åtminstone intill dess en ny i stället kan träda i kraft.

Herr Frisk: Då jag blifvit missförstådd af en talare, som påstått, att jag skulle hafva sagt att allmänheten skulle, om enskilda bankernas sedelutgifningsrätt upphörde, kunna ur Riksbanken erhålla lån på billigare vilkor än nu, så ber jag få förklara, att jag icke haft ett sådant yttrande, men väl sagt, att billiga lånevilkor skulle blifva följden af en kapitalstark Riksbank, som i de enskilda bankerna efter förenämnda rätts upphörande icke behöfde frukta några svåra medtäflare.

För öfrigt ber jag att få förändra mitt förslag i öfverensstämmelse med det, som Friherre Raab framställt.

Grefve Mörner: Jag ber att få förena mig med Friherre Raab uti det af honom framställda yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till

det förevarande Betänkandet och dels af Friherre Raab, att Kammaren, med afslag derå, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar tills vidare icke måtte oktrojeras; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Betänkandet och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Frisk begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Betänkande N:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Betänkandet och beslutar för sin del, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar tills vidare icke måtte oktrojeras.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47;
Nej — 14.

Föredrogs ånyo Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 14 och 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt förslag om ändring i lagen, angående myntbestämningen af den 1 Mars 1830.

Friherre Raab, Adam: Jag instämmer fullkomligt i det slut, hvartill Utskottet kommit, men då vi i så väl detta som åtskilliga andra Betänkanden sett hvad betydelse motiverna ega, så vågar jag, med åberopande af de inom Utskottet afgifna reservationer, hemställa, att Kammaren ville, utan att godkänna motiverna, gilla det slut, hvori Utskottet stadnat.

Herr Wallenberg: Jag hemställer om det väl kan vara skäl, att upptaga tiden med en diskussion om Utskottets motiver, synnerligast som riksdagen icke gerna kan vara mera bunden af Utskottets motiver i detta fall än i andra.

Då vi ännu hafva qvar 72 § Regeringsformen, så är den af mig ifrågasatta ändringen i myntbestämmningslagen tillsvidare betydelselös, och jag finner mig derföre för det närvarande icke kunna annat, än yrka bifall till Utskottets förslag, dervid jag äfven gerna skall gå in på Utskottets motivering.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då Utskottet trott sig genom sina motiver hafva undanröjt det uppfattningssätt, som hittills gjort sig gällande i fråga om myntbestämmningslagen af år 1830, så kan det väl förtjena att man egnar Utskottets arbete någon uppmärksamhet. Jag får då erkänna, att för mig förefaller Utskottets motiver såsom ett motstykke till det resonnement, som vi här hörde vid sista plenum, då fråga var om guldmynt. De skäl, som då framställdes för förändringen, voro efter mitt förmenande lika litet hållbara som dessa. Utskottet har själf citerat ordalagen i motiverna till förslaget angående denna författning, deruti sägs, att lagen åsyftar "beredande af stadga i myntväsendet för framtiden," och i själfva lagen heter det, att, "så som orubblig grund så väl för invexlingen af bankens sedlar som — — fastställes etc." Denna lag är således icke efter mitt förmenande någon transitorisk lag. Då man emellertid antagit detta, så har man velat hemta det förnämsta skälet för den åsigten derifrån, att icke i slutet på samma lag förekommer ett sådant stadgande, som i lagen af samma dag för Rikets Ständers Bank, att den nemligen vore att anse som civillag, och sålunda fordrade Konungens och Riksdagens gemensamma samtycke för att kunna ändras. Det var emellertid för denna lag alldeles öfverflödigt att stadga någonting sådant, emedan den ändock blef civillag, lika väl som all annan civillag, hvars egenskap af sådan man väl icke kan bestrida, derför att det icke i hvarje dertill hörande författning säges, att den skall såsom civillag anses. Tillägget var deremot nödvändigt i lagen för Rikets Ständers Bank, emedan Regeringsformens 72 § säger, att denna Bank skall förblifva under Riksens Ständers garanti och vård. Det var sålunda just för att bereda allmänheten en trygghet, som denna bestämmelse infördes i 1830 års lag för Rikets Ständers Bank och för att denna trygghet icke skulle kunna af Riksdagen ensam rubbas. Hvar och en, som egnar sin uppmärksamhet åt dessa förhållanden, skall säkerligen icke bestrida rigtigheten af en sådan tydning utaf lagen. Hvad man deremot skulle kunna fästa uppmärksamheten vid är, att det stadgande, som i 1830 års banklag förekommer i afseende på sättet för stiftande af enskilda banker med sedelutgifningsrätt, sedermera råkat i glömska. Der står uttryckligen att lagen för sådana banker skall stiftas af Konung och Riksdag gemensamt. Man har emellertid sedermera betraktat saken så, att Konungen ensam hade att på grund af sin ekonomiska lagstiftningsrätt gifva lagar för de enskilda bankerna. Detta är visserligen en sak, som nu ej är under öfverläggning, men som jag för min del önskar att man må hafva i minne, när frågan en annan gång återkommer.

Hvad frågan om myntbestämmningslagen angår, tror jag, såsom jag redan nämnt, att Utskottets försök att förklara samma lag blott såsom en öfvergångslag, är hvarken lyckadt eller öfverensstämmande med rätta förhållandet.

På grund häraf måste jag nedlägga min protest mot Utskottets resonnement, instämmande dock i det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Ekman, Johan Jakob: Jag anser det, för min del, vara temligen ovigtigt huru Utskottet här motiverat sitt Utlåtande, likasom

huruvida man anser, att åt detta stadgande bör gifvas den mera inskränkta tydning, som Utskottet ansett vara den rätta, eller att den mera omfattande tydning, som förut i allmänhet deråt gifvits, varit mera öfverensstämmande med lagstiftarnes mening.

Motionären har emellertid otvifvelaktigt sökt bringa detta sitt förslag i öfverensstämmelse med 72 § Regeringsformen, sådan denna skulle komma att lyda efter den förändring, som vid denna riksdag deri blifvit föreslagen, men då denna ändring blifvit förkastad derigenom att Riksdagen förklarat förslaget derom icke böra hvila till nästa riksdag, så skulle det onekligen förefalla besynnerligt om vid sidan af den oförändrade 72 §:n skulle införas den föreslagna förändringen i myntbestämningslagen. Jag tror därför, att Kammaren bör helt enkelt bifalla Utskottets förslag, utan att vidare uttala sig hvarken gillande eller ogillande om Utskottets motiver.

Herr Nordström: Jag anhåller att få till protokollet förklara, att jag för min del icke kan annat än på det bestämdaste ogilla Utskottets motiver, i synnerhet hvad de angå myntbestämningslagens egenskap och det af Utskottet gjorda försök, att vilja göra skilnad emellan bankosedlar och Riksbankens sedlar. Deremot instämmer jag fullkomligt med Herr Mannerskantz i den utaf honom afgifna reservationen, och får på de grunder, som deruti blifvit anförda, biträda det slut, hvori Utskottet stadnat.

Herr de Maré: Här har mer än en gång blifvit sagdt, att man vid ett Utskotts motivering i allmänhet icke bör fästa mycket afseende, utan endast hålla sig vid det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag vill visst icke förneka, att detta i allmänhet kan vara tillräckligt, men här företer sig dock den särskilta omständigheten, att Utskottet i detta Betänkande just återopat de motiver, som af 1828—1830 årens Riksdags Sammansatta Stats-, Banko- och Lag-Utskott blifvit för denna lags stiftande anförda; och då, mine Herrar, här är fråga om att uttala ett underkännande af en motion, med bifall eller icke bifall till motiverna för dess afstyrkande, så tror jag, att det är af vikt att afgöra, huruvida man kan helt enkelt afslå motionen, utan att yttra sig öfver motiveringen. Med den erfarenhet, som Kammaren vann vid sista plenum, då Kammaren ansåg sig icke kunna godkänna ett slut, hvartill Utskottet kommit, hufvudsakligen på grund af motiveringen, dervid till och med uttalades ett ganska strängt omdöme om det resonnement, Utskottet begagnat, så tror jag, att det skall vara tillräckligt, om jag nu endast uppläser den § af 1830 års lag, angående myntbestämningen, som här är i fråga att förändras och hvilken lyder sålunda: "alla liqvider och betalningar kunna hädanefter, såsom hittills, i bankosedlar fullgöras, der ej annat förbehåll gjordt är". Jag är en varm anhängare utaf den åsigten, att en förändring af 72 § Regeringsformen bör åstadkommas, och jag tror att det vore lyckligt, om vi hade guld till standard i stället för silfver, men förr än denna förändring blifvit vidtagen, kan icke gerna den nu ifrågavarande genomföras. Jag tror då icke heller att det går an att lemna bifall till hvad Utskottet här föreslagit, utan att

Kammaren

Kammaren på samma gång förklarar att Utskottets motiver böra förfalla. och jag får därför förena mig med Friherre Raab i det yrkande han framställt.

Grefve Sparre, Eric: Jag är för min del af den mening, att Utskottets motivering är fullkomligt riktig, och då en talare velat nedlägga sin protest emot densamma, så ber jag å andra sidan, att få afgifva ett mosatt yttrande. Hvar och en, som läser igenom dessa lagar och som undersöker huru de tillkommit, tror jag skall finna sig befogad att godkänna Utskottets resonnement. Myntbestämningslagen afser, på sätt uttryckligen tillkännagafs vid de förhandlingar, som föregingo dess antagande, ett transitoriskt förhållande. Det Utskott, som vid 1828—1830 årens riksdag, afgaf förslag till lagbestämmelser i dessa ännen, säger i sina betänkanden, att dessa bestämmelser måste vara dels af transitorisk-juridisk natur och dels af fortvarande egenkap. Att nu myntbestämningslagen tillhör den förra kategorien är alldeles klart. Der bestämmes, huru Bankens då utelöpande sedlar skulle inlösas när Banken ånyo öppnade sin lucka för silfverutvexling. Om Herrarne genomläsa de båda lagarne, så skolen I finna att der göres en tydlig skilnad emellan de då utelöpande *bankosedlarne* eller, såsom de äfven kallades, transportsedlarne, och *de sedlar, hvilka sedermera* komma att från Banken utgifvas. Det var om invexlingen af det förra slaget sedlar samt om deras giltighet vid liqvider och betalningar man lagstiftade genom myntbestämningslagen, och det är således on dem, som den nu ifrågavarande § 4 handlar, då det heter: "alla liqvider och betalningar kunna hädanefter, såsom hittills, i bankosedlar fullgöras, der ej annat förbehåll gjordt är". Dessa bankosedlar finnas emellertid ej nu längre i rörelsen och kunna således icke vidare användas vid liqvider, hvarföre hela denna § numera saknar all tillämpning och en ändring deri således vore utan all betydelse.

Säger man åter, att denna § jemväl afser de Bankens sedlar, som efter lagens utfärdande komme att utgifvas, så vill jag till hvar och en framställa den frågan, huruvida det är tänkbart att man skulle skrivit en särskild lag derom, att dessa sedlar skulle användas vid liqvider, när 72 § Regeringsformen uttryckligen stadgade, att dessa sedlar skulle gälla såsom mynt. Med det som måste erkännas för mynt må man väl äfven få verkställa liqvider, och hvad kan det vara för ändamål att då sätta i en särskild §, att liqvider få göras med mynt eller med det, som är i grundlagen förklaradt som mynt. Jag kan icke tänka mig, att lagstiftaren skulle göra sig skyldig till en sådan blunder. Lagstiftaren kan följaktligen icke hafva ansett detta stadgande för annat än ett öfvergångsstadgande, gällande för de gamla sedlarne, under det att rörande Bankens sedlar i allmänhet bestämmelser meddelades i lagen för Rikets Ständers Bank. och det är äfven detta Utskottet har sagt. Den, som granskar handlingarne och genomläser lagen, skall säkerligen nödgas erkänna detsamma.

Emellertid tror jag icke, att man i allmänhet behöfver lägga någon så synnerlig vikt på Utskottets motivering. att man deruti behöfver

frukta några prejudikat. Riksdagens eller Kammarens godkännande af slutet är hufvudsaken och med långa resonnementer om motiverna vinner man intet. Jag yrkar bifall till Betänkandet i sin helhet.

Friherre Raab: Det är verkligen ledsamt att en så utmärkt man som Grefve Sparre med sina stora juridiska kunskaper skall kunna förmå sig att förklara denna lag annorlunda än alla andra menniskor. Det heter i 1 § af lagen för Rikets Ständers Bank: "Ifrån den dag, då utväxling af silfver ånyo vidtager, enligt hvad derom vid denna riksdag beslutadt blifvit, är Banken skyldig; att, enär så påfordras, sina sedlar med Svenskt silfvermynt inlösa, efter den grund, Konung och Rikets Ständer fastställt". Vidare står det i 1 § af myntbestämmningslagen: "Såsom orubblig grund, så väl för invexlingen af Bankens sedlar, som för inlösen af dess öfriga förbindelser, hvilka nu med bankosedlar fullgöras, fastställles, att Etthundra tjuguåtta skillingar, eller två och en tredjedels Riksdaler specie i sådana sedlar eller förbindelser skola gälla lika med en Riksdaler i silfver, efter den, med afseende å slagskattens beräkning i Myntet, af Kongl. Maj:t och Rikets Ständer förändrade 1664 års myntfot". Det är således på denna paragraf, innehållande den orubbliga grunden för invexlingen af Bankens sedlar, som § 1 i banklagen syftar, och jag har vid sådant förhållande svårt att fatta, huru man kan tolka myntbestämmningslagens föreskrifter, så att de bara gällde den dag, som var, men icke den, som är.

Utaf hvilken vigt motiveringen för öfrigt är, kan man se af detta Betänkande, ty just der finner man, huru Utskottet, för att kunna rätt förstå meningen af 4 § i myntbestämmningslagen, anser sig böra återgå till de motiver, som vid lagens stiftande anfördes af det Sammansatta Utskottet. Dessa motiver äro af Utskottet åberopade och på grund af dem, men icke blott med stöd af klämman i detta Utskottets Betänkande, har Utskottet nu kommit till det resultat, som här föreligger. Jag hemställer, om vi icke deri hafva en anvisning att taga oss till vara för att godkänna sådana motiver, som vi ogilla. Detta är för öfrigt ett förfarande, som icke är ovanligare, än att vi tillämpade det sednast i Onsdagens plenum. Ur denna synpunkt kan jag icke underlåta att fortfarande vidhålla mitt yrkande, att Kammaren måtte, utan att godkänna Utskottets motiver, bifalla det slut, hvar till Utskottet kommit.

Herr Wallenberg: Denna tvist härleder sig helt enkelt från den felaktiga rubrik, som denna lag har. Det heter nemligen, att det är en lag angående myntbestämningen, men den innehåller icke, hvarken hurudant myntet skall vara, eller huru mycket det skall väga eller halten etc. Detta borde väl ändock hafva stått uti en lag om myntbestämningen. Derföre är detta icke heller en lag om myntbestämningen, utan en lag om att Riksdagen beviljat tvångsackord för bankosedlarne. Hade denna lag haft en riktig rubrik, som inneburit att lagen gällde det medgifvande Riksbanken derigenom fick att inlösa sina sedlar med $37\frac{1}{2}$ procent i stället för al pari, så hade tvisten om lagens karakter af en transitorisk, eller fortfarande gällande

lag i och med detsamma varit afgjord. Derutaf hade då tydligen framgått, att lagen angick ett förhållande, som då existerade, men icke något annat. För resten tror jag, att hvar och en må hafva sin åsigt om motiverna; och då några nu här nedlagt sin protest emot detsamma, så kan det ju gälla för deras räkning lika mycket, som uttalandet af en motsatt åsigt för dem, hvilka bestrida att denna lag icke gäller framtida förhållanden, utan endast dem som vid lagens stiftande egde rum. Jag tror för öfrigt, att det vore godt, om Riksdagens beslut blefve bindande; — att *motiverna* skulle blifva det, lär sannerligen icke vara att befara. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Då siste talaren förklarade, att denna lag icke innehölle hvad den borde innehålla, emedan den icke innehöll något om myntets halt och vikt, att den följaktligen oriktigt blifvit benämnd myntbestämningslag samt att den endast vore af en öfvergående natur, så får jag säga, att talaren enligt mitt begrepp åtminstone misstagit sig. Vår Regeringsforms 79 § handlar om myntets skrot och korn, men denna lag är icke någon lag i det hänseendet, utan bestämmer, huruledes inlösen af pappersmynt skall ske. I 1 §:n af denna lag heter det ock: "Såsom orubblig grund så väl för invexlingen af Bankens sedlar som för inlösen af dess öfriga förbindelser, hvilka nu med bankosedlar fullgöras, fastställles, att 128 skillingar eller två och två tredjedels riksdaler specie i sådana sedlar eller förbindelser skola gälla lika med en riksdaler i silfver, efter den, med afseende å slagskattens beräkning i myntet, af Kongl. Maj:t och Rikets Ständer förändrade 1664 års myntfot". Det var den myntbestämning, som i och för pappersmyntet stadgas. Denna myntbestämning gäller än i dag, och jag tror att, om den endast vore transitorisk, inträdde ett tillstånd af osäkerhet, som ingen lär önska eller anse gagnelig,

Jag har reserverat mig mot Utskottets motivering, och denna reservation vidhåller jag visserligen. Jag får endast lika med en annan talare nämna, att, då motiver delvis åberopas såsom stöd för en åsigt, är det kanske icke alltid likgiltigt om motiverna lemnas okändrade. Vi se i Utskotten ofta, huru man i andra Betänkanden ser efter motiver, för att deraf hemta ledning för de ärenden, som äro i fråga. Jag tror dock att det vid detta tillfälle är alldeles nog att låta det få bero vid ett instämmande uti det slut, hvartill Utskottet kommit, och får jag derföre förena mig med Friherre Raab uti den af honom gjorda hemställan.

Herr Wallenberg: 79 § Regeringsformen innehåller, att myntet skall till skrot och korn bestämmas af Konung och Riksdag, d. v. s. grundlagen bestämmer, i hvad ordning myntbestämningslag skall stiftas, men sjelf innehåller den inga af de stadganden, som tillhöra en sådan lag. Dessa stadganden finnas deremot i 1830 års förordning angående myntfoten, hvilken lag numera blifvit ändrad genom 1855 års förordning. Dessa förordningar äro att anse såsom myntbestämningslagar, åtminstone så vida dervid fästes den betydelse,

som är med vårt språkbruk öfverensstämmande. 79 § Regeringsformen är deremot ingen myntbestämmingslag. Jag har blott velat nämna detta med anledning af Grefve Mörners yttrande, hvilket syntes mig antyda, att den värde talaren förbisett den skillnad, som förefinnes emellan en lag om sättet för tillkomsten af en myntbestämmingslag och myntbestämmningslagen sjelf.

Grefve Sparre: Då Herr Grefve Mörner nyss yttrade sig anförde han, hurusom myntbestämmningslagen i § 1 föreskref, att 128 skillingar skulle gälla lika med en riksdaler i silfver. Just med dessa ord synes han mig hafva gifvit tillkänna, att bestämmelsen endast afsåg de gamla banksedlarne och sålunda var af öfvergående natur; och hvar och en, som närmare vill sätta sig i denna lag, skall heller icke kunna undgå att komma till samma slutsats.

För öfrigt anser jag det icke vara grannlaga att trötta Herrarne med en diskussion, som icke tjenar till någonting, och jag vill därför icke för ro skull förlänga diskussionen om motiverna, utaf hvilka Kammaren, äfven om Utskottets förslag bifalles, i allt fall icke är bunden.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till förevärande Utlåtande och dels att Kammaren, utan att godkänna motiverna, måtte bifalla det slut, hvartill Utskottet kommit; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 17 och 20 dennes bordlagda Utlåtande N:o 4, i anledning af väckt förslag om ändring i lagen för Rikets Ständers Bank af den 1 Mars 1830.

§ 1.

Herr Ekman, Johan Jakob: Jag öfvervar icke behandlingen af denna fråga inom Utskottet, men tror mig dock veta, att en minoritet derinom önskade, att med pröfningen af densamma borde dröjas, till dess Herr Wallenbergs motion om antagande af guld såsom grund för landets myntsystem blifvit inom Kamrarne föredragen och afgjord. När nu vid behandlingen af denna motion i Kammarens sista plenum blifvit beslutad en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i enlighet med Grefve Mörners förslag, med ett af Grefve Hamilton föreslaget amendement, och denna skrifvelse till Kongl. Maj:t innehåller "att Kongl. Maj:t måtte tackas i nåder taga denna fråga i öfvervägande, och i fall en sådan förändring, som ifrågasatt blifvit, af Kongl. Maj:t pröfvades ändamålsenlig, då till Riksdagen afgifva nådigt förslag till så väl ny myntordning, som öfriga af Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensam-

ma beslut beroende stadganden, hvilka kunde finnas behöfliga“, — när Kammaren, säger jag, beslutat att ingå till Kongl. Maj:t med en dylik skrifvelse, så kan det, enligt mitt förmenande, icke vara lämpligt att Kammaren nu själf beslutar partiela förändringar, hvadan jag, i öfverensstämmelse med Grefve Mörners reservation, yrkar afslag på denna 1:sta punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till §:n, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

§ 2.

Herr Ekman: På samma skäl, som jag nyss anförde för afslag å 1:sta §:n, yrkar jag äfven afslag å denna 2:dra §.

Herr Wallenberg: Då Kammaren vill gifva en så vidsträckt tydning åt den vid förra plenum beslutade skrifvelsen till Kongl. Maj:t om guldets såsom myntfot och deraf beroende förändring i vårt myntväsende, och då äfven jag gerna skulle se, att Kongl. Maj:t dervid tacktes taga i betraktande och föreslå nödiga ändringar i jemväl den lag, som gäller för Riksbanken, så vill jag ingalunda nu yrka bifall till 2:dra §:n, hvilket heller icke skulle tjena till något då 1:sta §:n redan blifvit förkastad, utan ber endast att få begagna detta tillfälle att fästa uppmärksamheten på bestämmelserna uti denna 2:dra § och alla dess brister. Jag har i min motion endast med lätt hand vidrört denna paragraf och deruti gjort ett försök att till en början undanröjda åtminstone en af dess brister, men i sanning många andra sådana, som lika väl förtjena att tagas i öfvervägande, förefinnas uti denna märkvärdiga paragraf, som sätter Riksbanken öfver lagen; ett förhållande, som väl icke bör fortgå i ett lagbundet samhälle. Jag tar mig friheten att stycke för stycke uppläsa paragrafen, på det Herrarne må få höra huru härmed förhåller sig: “Vägrar Banken, under hvad sken det vara må, att sin banksedel vid uppvissandet inlösa med Svenskt mynt, enligt banksedelns lydelse, må den, som banksedeln innehafver, derom göra skriftlig anmälan hos Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt“. Deraf finnen I, mine Herrar, att man icke har lof att *stämna* Banken för att få ut sin rätt vid ett dylikt tillfälle, utan endast får göra en vördsam *anmälan* om förhållandet till Kongl. Svea Hofrätt, “hvilken, efter att deröfver hafva hört Bankofullmäktige, eger att med frågan, enligt lag och författningar, förfara“. Hofrätten har således icke rätt att göra någonting annat än att hålla ett polisförhör med Bankofullmäktige; — detta är allt, hvartill dess befogenhet enligt denna punkt kan sträcka sig. “Finnes då att banksedelns vägrade inlösen härrört af Bankens oförmåga att genast uppfylla sina förbindelser, göra Hofrätten underdånig anmälan derom hos Kongl. Maj:t“. Om det är en tillfällig oförmåga eller ej det är likgiltigt, enligt denna paragraf, blott oförmåga finnes. Den underdåniga anmälan göres och derefter ankommer det på Kongl.

Maj:t "att pröfva, hvilka utvägar, i öfverensstämmelse med grundlagarne, lämpligast må vidtagas, för att upprätthålla allmänna förtroendet och återställa Banken i det skick lista §:n stadgar. Detta är blott tomma fraser, ty kan Banken icke honorera sina förbindelser, har Kongl. Maj:t icke annat att göra än sammankalla Riksdagen, hvilken derefter får sörja för huru saken skall arrangeras. Under tiden kan dock mycket smått och godt, som icke förbättrar Bankens ställning, inträffa och föranleda till oro och bekymmer så väl för Bankens styrelse som för millioner aflandets innevånare. Den allra minsta tid, som erfordras för den föreskrifna proceduren, är väl 6 eller 8 månader, och jag hemställer om det kan vara lämpligt att stadga ett sådant förfaringsätt för behandling af en så trängande angelägenhet. Jag ber att i detta hänseende få citera ett exempel. I England är banksedeln i viss mån ett lagligt betalningsmedel, "legal tender", men huru länge? Jo, just jemt *till dess* Englands bank slutar att invexla sedlarne. Har denna Bank slutat att invexla, så är det slut med dess kredit, och dervid är processen ganska simpel. Sedelhafvaren låter anställa en vanlig protest och denna införes dagen derpå i Londons Gazette. Så enkel är saken der och så sträng har man varit mot den Engelska banken, ehuru den eljest blifvit utrustad med åtskilliga privilegier.

Jag har endast tillåtit mig att fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden, i den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte taga de ifrågasvarande lagbestämmelserna i skärskådande och deruti föreslå tidsenliga förändringar, som mera kunna lända Bankens kredit till fromma.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då någon förändring i denna paragraf i vidsträcktare mån än hvad Utskottet här föreslagit icke blifvit i motionen ifrågasatt, torde hvad den sednaste talaren anför tilliga helt och hållet *utom* ämnet, och jag vill derföre inskränka mig till den anmärkningen, att hvad han sagt om Engelska banken icke fullt öfverensstämmer med sanna förhållandet. Det lärer nemligen icke vara den talaren mera obekant, än mig, att samma bank mer än en gång och sednare än den Svenska banken tillåtit sig att inställa inlösningen af sina sedlar på viss tid, och att detta anstånd beviljats banken genom särskilda parlamentsbeslut.

Öfverläggningen förklarades slutad och §:n afslogs.

Föredrogs ånyo Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 17 och 20 dennes bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af väckta motioner om ändring i lagstiftningen rörande enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Grefve Sparre, Eric: Detta Betänkande innehåller fyra momenter, och jag hemställer sålunda, att Herr Talmannen behagade

föreslå Kammaren, att detsamma må få punktvis föredragas, dock med iakttagande deraf, att 4:de momentet, som innefattar Utskottets yttrande öfver en motion af Herr Medin, om inskränkning i visst afseende af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, behandlas i sammanhang med den del af 2:dra momentet, som rör lydelsen af 27 § 3:dje mom. uti ifrågavarande kungörelse.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall, föredrogs:

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

§ 26.

Första stycket och mom. a.

Herr Wijkander: Jag får öppet erkänna det jag tvekar om hvad jag skall säga, då blott mom. litt. a. af denna paragraf nu blifvit föredraget, men under förutsättning, att under diskussionen man i alla fall blir nödsakad att vidröra icke endast de öfriga momenten i denna paragraf, utan äfven de följande paragraferna, särskilt den 28:de, tillåter jag mig först yttra några ord om förslaget i dess helhet, så mycket heldre som jag önskar afslag på hela Betänkandet samt enligt min öfvertygelse, 28 §:s 1 mom. utgör hufvudpunkten af Utskottets förslag. Deri heter det, att *privatbankerna skola inlösa sina sedlar med guld eller silfver*. Föredragningen inom det Sammansatta Utskottet började äfven med detta moment och först sedan Utskottet beslutat tillstyrka Riksdagen antagandet af en förändring utaf 28 §, öfvergick det till behandling af öfriga delar af motionen. Jag ber Eder, mine Herrar, därför vid diskussionen af Betänkandets olika punkter städså ihågkomma, att detta var Utskottets utgångspunkt och att det var under förutsättning af bifall till nämnda punkt, som Utskottet afgaf förslag till ny redaktion af 26 och 27 §§. Det är under samma förutsättning äfven som jag nu öfvergår till en granskning af § 26, sådan den förekommer i Utskottets Betänkande, hvarvid jag dessutom utgår från samma åsigt, som på detta rum nyss uttalades af en f. d. ledamot af den s. k. finanskomitéen, nemligen att ingen anledning finnes att besluta ändringar i privatbanklagstiftningen utan med hänseende till inskränkning i sedelutgifningsrätten och dessa bankers skyldighet att inlösa sina sedlar med klingande mynt. Dessa frågor stå dessutom i ett sådant sammanhang, att de icke gerna kunna skiljas åt.

Betrakta vi paragrafen först från *Riksbankens* synpunkt, finna vi att hädanefter Riksbankens sedlar och behållningar af i denna bank insatta medel, icke skulle få inberäknas uti privatbankernas sedel-emissionsrätt. Dessa sistnämnda banker skulle i berörda hänseende

icke inräkna Riksbankens å vista växlar eller s. k. sedlar, under det att Riksbanken i sin sedelemission inräknar växlar, dragna på utländska handelshus, endast de äro betalbara inom 3 månader. Privatbankerna skulle icke få inräkna medel, insatta i Riksbanken och betalbara vid anfordran, under det att nämnda Riksbank inberäknade i sin sedelemissionsrätt silfver och guld stående hos utländska handelshus. Men utan att nu tala om det mindre följdriktiga i en dylik lagstiftning, låtom oss endast tillse hvad följden skulle blifva? Naturligtvis den, att privatbankerna icke komma att hafva några medel hos Riksbanken insatta eller i kassa behålla Riksbankens sedlar. Så snart en banksedel kommer i privatbankens ego, sändes den till Riksbanken, för att invexlas mot klingande mynt. Att omloppstiden för Riksbankens sedlar härigenom i betydlig grad förkortas, är ju obestridligt. Men det stadnar icke härvid. Efter min uppfattning komma äfven andra betänkliga följder att uppstå för Riksbanken af dessa stadganden. Vi finna nemligen af mom. b. jemfördt med det uteslutna mom. d. af paragrafen i dess nuvarande lydelse, att endast klingande mynt i privatbankernas "egna kassor" får inberäknas såsom grund för sedelemissionsrätten. Salunda endast under vilkor, att medel, som t. ex. för närvarande äro i Riksbanken deponerade, förflyttas från Jerntorget till Nygatan eller Storkyrkobrinken. d. v. s. från Riksbanken till privatbankernas växlingsombud, få dessa medel inräknas i sedelemissionen. Man säger väl att de skola spridas öfver hela landet genom förflyttning i metallisk form till bankernas hufvudkontor, men männe detta kommer att i allmänhet inträffa? Dessa banker hafva åtminstone ännu, — så länge allmänheten är van vid sedlar och har tillgång på dylika af små valörer, — icke något egentligt behof af klingande mynt vid sina hufvudkontor. Hvarföre skulle de derföre bekosta transport för detta mynt till och från de större handelsplatserna, der invexling af deras mynt emot klingande valuta endast förekommer? Men följden för Riksbanken blir en våldsam utströmning från dess metalliska kassa. Och må man derföre icke klandra privatbankerna. De *tringas* dertill af lagstiftningen, under det att reformen skulle kunna genomföras, utan märkbar olägenhet för Riksbanken, derest de gamla stadgandena i berörda hänseende finge kvarstå, enär i sådan händelse privatbankerna sannolikt, hädanefter såsom hittills, hellre skulle hafva sin reserv innestående i Riksbanken, än hos växlingsombuden, samt det verkliga behovet af klingande mynt, åtminstone till en början, icke kan blifva betydligt.]

Jag vill nu äfven betrakta denna paragraf från *privatbankernas* synpunkt och tror att den äfven då icke är fullt nöjaktig. Jag kan icke finna annat än att det är obilligt, att en privatbank, som vill taga in i landet en ädel metall och skickar den till Kronans myntverk för att utmyntas, icke skall få inräkna denna metall i sin sedelutgifningsrätt. Jag tror vidare att det är obilligt att ålägga dem att inlösa sina sedlar med klingande mynt, så länge 72 § kvarstår oförändrad, ty när privatbankerna äro skyldiga att taga emot pappersmynt af sina gäldenärer, så är det orättvist att ålägga dem att betala sina skulder med hårdt mynt. Jag tror vidare det vara obilligt, att privatbankerna icke få, lika med Riksbanken, inräkna i sin

sedelutgifningsrätt växlar, dragna på utländska handelshus och betalbara i klingande mynt inom 3 månader. Hvad som i grundsats är riktigt för Riksbanken, borde äfven vara det för privatbankerna. Och ingen grundsats torde vara mera obestriddig än att man bör befrämja den sedelemission, som hvilat på verkligt mynt och motverka den, som hvilat blott på säkerheter, hvilka det är tvifvelaktigt, om de kunna under alla förhållanden realiseras.

Då jag vidare ber att få betrakta paragrafen från *sedelhafvarens* synpunkt, så får jag förklara att jag icke heller i det hänseendet finner den vara nöjaktig. När jag säger sedelhafvaren, så menar jag dennes trygghet att sedlarne skola blifva vid anfordran inlösta. I detta hänseende ber jag att först få uttala min öfvertygelse att nuvarande grundfondshypothek verkligen icke nöjaktigt betrygga inlösnigen. De äro visserligen en tillgång, derest Banken upplöses och dess ställning utredes, men obestriddigt är äfven, att ett större antal in-teckningar uti fastigheter inom en relativt mindre del af landet, först efter en lång tids förlopp, kunna realiseras, hvadan om jag äfven antager, att man kan vara fullt betryggad att en gång för dem få valuta, så är dock sjelfva inlösnigen vid luckan, genom den icke betryggad. Hvad som hittills bäst motsvarat ifrågavarande ändamål, nemligen behållningen i riksmünt och behållningen af i Riksbanken insatta medel, detta har i och genom den föreslagna redaktionens antagande försvunnit. Man säger visserligen, att det klingande myntet i bankernas "egna kassor" kommit i stället, men så länge ingen skyldighet finnes för bankerna att hålla dylik metallisk kassa i förhållande till utelöpande sedelstock, torde denna säkerhet icke motsvara den, som hittills funnits, emedan af skäl, som jag nyss haft äran anföra, behovet af metallisk kassa ovilkorligen blir under normala förhållanden för privatbankerna vida mindre, än deras nuvarande behof af riksbanksedlar. Och kunna de undvika att hålla större kassa än de behöfva, göra de det nog äfven, i allmänhet åtminstone?

Vidare torde böra uppmärksammas det origtiga uti att grunda sedelemissionsrätt på kreditiv-säkerheter, hvilka icke tillhöra privatbankerna och sålunda icke ens kunna af dem fritt disponeras. Det är ju de enskilda bankerna sjelfva, som ega bestämma om kreditiv skall beviljas eller ej, hvarigenom det är åt deras eget bedömande öfverlemnadt, att öka sedelemissionsrätten på t. ex. in-tecknings-säkerhet med ända till 50 procent af grundfonden.

Slutligen ber jag att få betrakta paragrafen ifrån *det allmännas* synpunkt, dervid den icke heller förefaller mig nöjaktig. Men då jag här kommer in på den allmänt statsekonomiska synpunkten, så ber jag få erinra, att bestämmelserna för sedelutgifningsrätten ej endast böra afse, att sedelhafvaren får sin valuta, utan de böra ock, efter min uppfattning, afse att, om möjligt, förekomma denna omättliga utsträckning och sammandragning i sedelrörelsen, som alltid medför starka och plötsliga rubbningar i fastighetsvärden och andra priser. Den f. d. ledamot af Finans-komitén, hvars yttrande jag nyss citerade såsom en utgångspunkt för denna min framställning, erinrade att privatbankerna för närvarande hafva större sedelutgifningsrätt, än de begagna. Detta är sannt, men just deruti ligger en stor fara,

ty följden blir att de tvingas af sitt eget intresse att, så snart sådant är möjligt, begagna denna sin sedelutgifningsrätt, så långt som omständigheterna medgifva. Lånehungriga finnas alltid, och när den spekulationslystne med alltför stor lätthet finner spekulationsmedel, gör han lättsinniga spekulationer. Detta är visserligen hans fel, men allmänheten lider äfven deraf. Konsumtionen ökas, fastigheterna stiga icke i värde, men i pris, och alla andra priser stegras med köparnes antal, alla tro sig rika, men förr eller sednare möter svårigheter att betala den ökade importen, hvilket icke kan ske med privatbankssedlar. Kommer då dertill missväxt i landet, finansförlägenhet i andra länder, så börjar man draga öronen åt sig, och bankerna minska sin sedelemission. Snart börjar hela landet märka sitt misstag. Miss-tröstan och brist på förtroende gå nu lika mycket för långt i den nya riktningen, som öfvermodet och det o begränsade förtroendet förut gått i den andra. Alla värden och sålunda äfven fastighetsvärdena falla, och snart *kunna* privatbankerna icke utsläppa sina sedlar af brist på solida lånesökande. Nu kan visserligen någon invända, att detta är fantasier, men nu gällande privatbankslagstiftning i andra länder tyckes dock bevisa att dessas erfarenhet kommit till likartade slutsatser och att under detta dock måste ligga någon sanning. De Skottiska bankerna hafva icke rättighet att utöfver sin metalliska kassa utgifva sedlar till högre belopp än 2,749,270 pund sterling. Detta belopp är en gång för alla bestämdt, i enlighet med förhållandet den 1 Maj 1845. Enligt den sista redogörelsen, som för mig varit tillgänglig, nemligen af den 31 Mars 1866, uppgick deras, inneliggande metalliska kassa emellertid till nära samma belopp eller 2,367,725 pund.

De engelska sedelutgifvande enskilda bankerna få enligt lagen af den 19 Juli 1844 icke höja sin sedelutgifning utöfver medelbeloppet under de 12 veckor, hvilka närmast föregingo den 27 April nämnda år.

De Amerikanska bankerna inlemna åter sedan år 1863 i statskassan Statens egna obligationer till högst $\frac{1}{3}$ del af deras grundfond, hvilken uteslutande är i dylika obligationer nedlagd, samt erhålla 90 procent af det sålunda deponerade beloppet i sedlar, som äro lika för alla. Med andra sedlar få de icke röra sig. I sjelfva Amerika har man sålunda ganska skarpt begränsat sedelutgifningsrätten och eget nog finnes äfven en sådan begränsning för Sveriges Riksbank, ty här bestämmer Riksdagen att icke mera än 30 millioner utöfver den metalliska kassan få i sedlar utgifvas. När man nu ser att en sådan begränsning eger rum i andra länder, och äfven för Sveriges Riksbank, så synes det mig endast följdriktigt och såsom ett uppmärksammande af egen och andras erfarenhet att yrka det man äfven begränsar våra privatbankers sedelutgifningsrätt. Den, som i likhet med mig är varmt öfvertygad att privatbankerna utöfvat och komma att utöfva en i hög grad gagnande verksamhet, och den, som lika med mig är öfvertygad, att de i allmänhet och särdeles i mera aflägsna landsorter icke kunna undvara sedelemissionsrätten, enär de derförutan icke kunna tillmötesgå rörelsens växlande behov, den måste känna och erkänna såsom en pligt att söka undanröjda de fel, som förefinnas uti privatbankslagstiftningen, och bland dessa fel räknar jag en sedelemissionsrätt, som egentligen endast begränsas af

tillgången på inteckningar och dylika värdepapper, hvilka för inlösningsens betryggande äro af föga eller intet värde.

Det kan icke vara min mening att här söka framställa något förslag till en privatbankslag. Jag har endast velat visa, att den nu föreslagna redaktionen af 26 § i dess helhet icke är från någon synpunkt nöjaktig, i öfverensstämmelse hvarmed jag äfven yrkar afslag på det nu föredragna momentet. En återremiss torde icke böra komma i fråga, dels derföre att Riksdagen är så nära sitt slut, dels derföre att dessa sammansatta Utskott hafva hvar för sig, särdeles Lag-Utskottet, så många andra motioner och ärenden att behandla, att de icke kunna egna tillräcklig tid och tillräcklig omsorg åt så omfattande frågor, som den här föreliggande, för att kunna afgifva ett fullständigt förslag. För öfrigt står frågan om privatbankernas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld i det närmaste sammanhang med frågan om införandet af en ny myntfot, och derföre förefaller det mig, som om det rättaste vore att afslå alla dessa förslag till redaktionsförändringar af 26, 27 och 28 §§, men på samma gång besluta aflåtandet till Kongl. Maj:t af en sådan underdånig skrifvelse, som jag i min reservation föreslagit, och som skulle innehålla: "att Riksdagen, med uttalande för sin del af den åsigt, det ett åläggande för de enskilda sedelutgifvande bankerna, att med Svenskt mynt i silfver eller guld inlösa sina sedlar, skulle bidraga till den finansiella ställningens betryggande, i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t tacktes taga under nådigt öfvervägande de förändringar i vår nu gällande privatbankslagstiftning, hvilka i allmänhet med hänseende till sedelutgifningsrätten och särskildt i sammanhang med ett stadgande om sedlarnes infriande med mynt, kunna finnas af behovet påkallade."

Ett ytterligare skäl för detta mitt förslag är, att man kan vara tveksam, huruvida privatbankslagstiftningen tillhör Konungen uteslutande, eller om den är af civillags natur. Derom tillåter jag mig icke yttra någon bestämd åsigt, men hvad jag bestämdt vet, är att till denna lagstiftning höra en mängd ordningsstadgar och reglementariska föreskrifter, som icke kunna räknas till civillag. Jag anhåller sålunda vördsamt om proposition på mitt i reservationen framställda förslag till underdånig skrifvelse.

Herr Wallenberg: Jag kunde visserligen hafva mycket att säga om hvad den siste talaren här yttrat, men jag vill dock inskränka mig till att påpeka en omständighet, som han glömde, då han talade om, huru de Engelska och Amerikanska bankernas sedelutgifningsrätt vore begränsad, nemligen att de Svenska bankerna hafva en gräns, som ej är grundad i någon lag, men i de faktiska förhållandena; och det är den, att de ej kunna ge ut en enda sedel öfver rörelsens behof. Detta är ett obestridligt erfarenhetsrön, som för länge sedan blifvit styrkt med siffror. Den är således af underordnad betydelse, hela denna tvist om sedelutgifningsrätten.

Jag har ansett för min pligt att, med den erfarenhet jag eger, fästa uppmärksamheten på det olämpliga deri, att sedelutgifningsrätt grundas på fordringar hos andra bankinrättningar, till och med hos Riksbanken, ty dessa fordringars varaktighet är ofta lika kort som

dagsländans lif. Tycker emellertid Riksdagen, att det är bra som det är, så vill jag ej yttra mig deremot. Men jag har emellertid haft lyckan att få säga den enkla, osminkade sanningen.

Nu är fråga om att antingen bifalla mom. litt. a, eller att helt enkelt bifalla den af Herr Wijkander afgifna reservation. I sednare fallet kommer man beqvämast från saken; och vi äro nu trötta och Riksdagen nalkas sitt slut och mekaniken börjar blifva flämtande; — men ej vore detta det lämpligaste, ty man bör väl säga Kongl. Maj:t något mera än hvad denna reservation innehåller — den är nemligen alltför rymlig.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten derpå, att i Utskottets förslag står, att Utskottet hemställer, "att Riksdagen må dels för sin del besluta och dels hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla", att de uppgifna paragraferna i lagen för de enskilda bankerna måtte erhålla den föreslagna lydelsen, och Utskottet har således icke tillstyrkt Riksdagen, att träda Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt för nära; och jag får hemställa, om ej detta kan vara lika lämpligt nu som 1863. Då beslöt Riksdagen att till Kongl. Maj:t afgifva ett förslag till lag om enskilda banker och inlemnade detta till Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t, efter att hafva tagit frågan i öfvervägande, utfärdade den 20 Maj 1864 sin kungörelse angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, uti hvilken Kongl. Maj:t införde de delar af Ständernas förslag, som han fann lämpliga. På samma sätt lärer väl Kongl. Maj:t hädanefter vara oförhindrad att taga hvad han finner lämpligt af Riksdagens förslag. Men jag tror, att från Riksdagens sida erfordras, helst då det gäller en så vigtig principfråga som i detta fall, ett mera bestämdt uttalande än en i allmänna termer affattad skrifvelse; och det är på grund häraf, som jag får anhålla om bifall till det föredragna mom. litt. a.

Grefve Sparre, Eric: Lika med den siste ärade talaren är jag af den mening, att en underdånig skrifvelse med begäran om revision af en lag, utan att tillika angifva i hvilka delar man önskar en sådan revision, är en nog sväfvande skrifvelse, och att Riksdagen icke bör göra sig skyldig till att aflåta en sådan. Om Riksdagen önskar några förändringar uti en lag, som utkonmit så nyligen som lagen för enskilda banker af 1864, så bör den väl ock tillkännagifva, i hvilka delar den önskar dessa förändringar, och får jag således för min del afstyrka en så beskaffad skrifvelse, som Herr Wijkander föreslagit.

Hvad de särskilda detaljerna af förslaget angår, så blifva vi i tillfälle att närmare tala om dem, när vi komma till sådana momenter, hvaruti Utskottet föreslagit några förändringar. Vid det nu föredragna momentet är ingen förändring ifrågasatt, och således behöfva vi ej tala vidare derom. Men när vi komma till mom. b, då kunna vi tala om detaljerna.

Herr Ekenman: Det är visserligen sannt, att endast mom. a nu är föredraget, och diskussionen borde kanhända inskränkas till detta moment. Om så är förhållandet, har jag ej vidare att säga, då

jag, beträffande detta moment, varit af samma tanke som Utskottet. Men då det kanhända kunde leda till diskussionens förkortande, om paragrafen i sin helhet diskuterades, så anhåller jag att få tillkännagifva, det jag, på sätt min vid Betänkandet bifogade reservation utvisar, ej kunnat dela Utskottets tanke, att sedelemission ej vidare finge grundas på behållningen af i Riksbanken insatta medel. Jag har ej kunnat fatta, hvarföre detta moment litt. d. efter paragrafens nuvarande lydelse, blifvit uteslutet; och Utskottet har ej heller motiverat sitt förslag i detta hänseende. Det har synts mig gifvet, att, då man beröfvar enskilda bankerna den fördel de nu åtnjuta, att få grunda sin sedelemission på medel, som äro i Riksbanken insatta, så har man i och med detsamma beröfvat Riksbanken den fördel densamma har deraf, att medel af de enskilda bankerna insättas hos Riksbanken; och följaktligen kommer det att ligga i de föras intresse att i metallisk valuta uttaga, hvad de hittills i Riksbanken insatt. Jag tror, att en sådan mesyr vore mindre lycklig, och att man åtminstone ej bör befördra densamma genom lagstiftningen. Härvid torde dock böra tilläggas, att sedelemission icke bör få grundas på andra depositioner, än sådana som icke löpa med ränta. Depositioner finnas nemligen så väl mot som utan ränta. Hittills har det endast varit det sednare slaget, som grundat sedelemissionsrätt, och, enligt min tanke, borde samma stadgande fortfarande få gälla. Men deremot vore det ej lämpligt, att tillåta de enskilda bankerna att utgifva sedlar, på grund af de medel, hvilka de hafva på giroräkning innestående i Riksbanken.

På grund af hvad jag såhunda anført, och då jag, lika med Herr Wallenberg, ej anser det vara lämpligt, att Riksdagen skulle inskränka sig att hos Kongl. Maj:t blott begära ett förslag i ämnet, utan att positivt gifva tillkänna, hvad den önskar, får jag anhålla, att Kammararen behagade, med ogillande af Utskottets förslag, att utesluta det ifrågavarande mom. litt. d, införa detsamma uti den skrifvelse, som kommer att till Kongl. Maj:t aflätas; lydande det ifrågavarande mom. såhunda: "Behållningen af i Rikets Ständers Bank insatta medel."

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, då någon förändring ej blifvit föreslagen i den förevarande delen af paragrafen, torde Kammararen finna, att densamma ej föranledde till något Kammararens beslut.

Ropades ja.

Herr Grefven och Talmannen örmälte vidare, att Herr Wijkan-der hade afgifvit ett förslag till beslut i hela frågan, hvilket lydde såhunda: "att Riksdagen, med uttalande för sin del af den åsigt, det ett åläggande för de enskilda sedelutgifvande bankerna att med Svenskt mynt i silfver eller guld inlösa sina sedlar, skulle bidraga till den finansiella ställningens betryggande, i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes taga under nådigt öfvervägande de förändringar i vår nu gällande privatbankslagstiftning, hvilka, i allmänhet med hänseende till sedelutgifningsrätten, och särskildt i sammanhang med ett

stadgande om sedlarnes infriande med mynt, kunna finnas af behovet påkallade"; och hade å detta förslag blifvit yrkadt dels bifall och dels afslag.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Herr Wijkanders ifrågavarande förslag, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. b.

Friherre Raab, Adam: Efter ingen annan begär ordet, så vill jag göra det i ändamål att få fästa Kammarens uppmärksamhet på skilnaden emellan den nuvarande lydelsen och den föreslagna. Den nuvarande lydelsen är nemligen följande: "Behållningen i enskilda bankens egna kassor af Rikets mynt och Rikets Ständers Banks sedlar." Hvaremot momentet enligt Utskottets förslag skulle komma att erhålla denna lydelse: "Behållningen i enskilda bankens egna kassor af Svenskt mynt i guld eller silfver." Herrarne finna således, att det är en betydande skilnad, ty derigenom säges, att enskilda bankerna icke vidare skulle få utgifva sedlar på grund af ineliggande riksbankssedlar. Följden af en sådan förändring skulle otvifvelaktigt blifva den, att, så fort en privatbank finge en riksbankssedel i sin hand, så skickade han den till Riksbanken och utbytte den emot silfver. Stadgandet skulle således icke hafva någon annan verkan, än att Riksbanken hastigt skulle blifva af med sitt silfver. På grund häraf får jag vördsamt yrka, att, med afslag å Utskottets hemställan, momentet måtte få bibehålla sin gamla lydelse.

Herr Schartau: Det är mycket riktigt att det föreslagna momentet innehåller hvad den siste talaren anför, likasom han ock har rätt deruti, att följden af den föreslagna förändringen skulle kunna blifva, att de enskilda bankerna så fort som möjligt bytte bort sina riksbankssedlar emot silfver eller guld. Det är, säger jag, mycket möjligt att så skulle komma att hända; men jag kan ej inse att detta skulle vara någon olägenhet, utan tror jag snarare att det vore en vinst, emedan det metalliska förråd som nu finnes hos Riksbanken och som ju alltid är afsedt att tjena till infriande af Riksbankens sedlar derigenom komme att fördelas på flera händer. Visserligen skulle derigenom den del af den metalliska kassan, hvarmed Banken skulle inlösa sådana sedlar, som innehades af enskilda personer, komma att ansenligt förminskas. Men för min del tror jag att det vore i visst fall helsosamt, om denna kassa på det sättet förminskades; ty deraf blefve följden, att man tvingades att vårda sig om Bankens konsolidering mera än nu sker. Ingen kan förbise att, om Riksbanken komme i förlägenhet för att kunna inlösa sina sedlar, så vore det för Riksbanken mest brydsamt, om de enskilda bankerna då innehade stora quantiteter af dess sedlar, med hvilka de lättare än allmänheten kunde infinna sig vid vexlingsluckan och följaktligen hårdt

trycka på Banken. Om deremot enskilda bankerna ej hade rätt att utgifva sedlar på annat än guld eller silfver, så skulle dessa banker vid ett sådant tillfälle hvarken sjelfva komma i förlägenhet eller hafva förmåga, eller något motiv, att vidtaga en så förhatlig åtgärd, som att rusa till bankluckan med sina sedlar. Jag tror derföre, att detta förslag, om det blefve antaget, skulle komma att verka helsosamt, och får jag alltså lemna min röst till bifall till det föredragna momentet.

Herr de Maré: Den siste talaren har redan fäst uppmärksamheten på hvad följden skulle blifva, om detta moment antoges i stället för det nu gällande; och jag må dertill lägga, att, så länge vår grundlag tillerkänner Riksbankens sedlar den rättigheten att de skola som mynt i riket anses, så kan jag ej förstå, hvarföre man ej anser det för en tillräcklig säkerhet, att låta de enskilda bankerna utgifva sedlar på grund af i kassan liggande riksbankssedlar. Detta är verkligen ett försök att nedsätta värdet af Riksbankens sedlar, en nedsättning, som jag tror, att Banken ej gjort sig förtjent af. Den siste värde talaren ansåg, att det skulle vara en vinst, om det föreslagna stadgandet antoges, ty derigenom blefve man tvungen, att konsolidera Banken. Detta är något som äfven jag önskar, men jag tror, att denna konsolidering komme att vinnas på bekostnad af en god del af Bankens vinst. Ty hvad blefve väl följden, om enskilda bankerna, i stället att såsom hittills hafva riksbankssedlar ineliggande i sin kassa, från Riksbanken förskaffade sig silfver eller guld? Jo, att Riksbanken måste skaffa sig ny silfvervaluta så länge som den vore skyldig att hafva ett visst minimum deraf i sina hvalf. Men detta kan den göra endast på två sätt; det ena genom att upptaga utländska lån, det andra genom att sälja ineliggande obligationer, på hvilka begge operationer Banken måste tillskyndas ränteförlust. Dessa utvägar, säger jag, äro de enda Banken har att vidtaga, så framt ej silfver inströmmar på den väg, som visserligen vore den önskligaste, men som Banken åtminstone ej är i tillfälle att befrämja, nemligen derigenom att vår export öfversköte importen.

Då den föreslagna förändringen således ej skulle komma att medföra någon vinst, hvarken för Riksbanken eller för de enskilda bankerna, eller för landet i sin helhet, så kan jag ej finna, hvarföre densamma i detta ögonblick bör antagas. Den kan blifva en följd af 72 §:ns i Regeringsformen förändring, om denna en gång kommer till stånd, men derförinnan tror jag, att den hvarken är nödig eller nyttig, hvarföre jag anhåller om proposition på afslag å Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Jag är väsendtligen förekommen af den siste talaren, men ber dock, att i korthet få fästa uppmärksamheten derpå, att, då Riksbankens sedlar för närvarande hafva tvångskurs och måste emottagas, så skulle Riksdagen begå en orättvisa, om den vägrade de enskilda bankerna att tillgodoräkna sig dessa sedlar såsom en tillgång. Men jag får äfven tillägga, att jag ej förstår, huru Riksdagen, då ju Banken står under Riksdagens garanti och Riksdagen vid sådant förhållande ej kan hysa tvifvel angående säkerheten af de förbindelser Banken utgifver, kan nedsätta sin egen Bank så, att Riksdagen skulle förklara, att dennes sedlar ej vore värda att ingå i beräk-

ningen af de enskilda bankernas kassabehållning, hvarpå dessa få utgifva sedlar. Då detta ostridigt vore en förnärmelse så väl emot Riksdagen sjelf som emot Banken, får jag för min del påyrka, att §:s gamla lydelse måtte bibehållas.

Friherre Ekman, Johan Jakob: Här har blifvit anfördt såsom skäl emot den af Utskottet föreslagna förändringen, att grundlagen skulle lägga hinder i vägen därför. För min del kan jag ej förstå, att grundlagen har med detta att göra, ty lagen för de enskilda bankerna är icke annat än ett kontrakt med dessa banker, och det beror helt och hållet på Regeringen att bestämma villkoren för nya oktrojer. De gamla oktrojerna gälla naturligtvis så länge de räcka, och här är således endast fråga om sådana, som härefter komma att inredas. Jag vet alltför väl, att detta kan stadgas af Regeringen, äfven om vi ej yttra oss. Men jag tror, för min del, att det är Representationens skyldighet, att uttala sina åsikter. Det beror sedan på Regeringen, att derpå fästa det afseende henne för godt synes.

Att Riksbankens sedlar skulle nedsättas, om de enskilda bankerna ålades att inlösa sina sedlar med mynt, är något, som jag alldeles icke kan finna. De enskilda bankerna drifva sin rörelse, och Riksbanken drifver sin; den ena har med den andra intet att göra, och begge inlösa de sina sedlar med mynt. Företrädet mellan Riksbanken och de enskilda bankerna bör, enligt min tanke, bestämmas af hvem som bäst sköter sina affärer.

Här har af en talare blifvit yttradt, det han ansåg, att de enskilda bankerna borde hafva rätt att grunda sedlemission på de vexas, som de hade ineliggande i sin portfölj. För min del har jag ingenting emot att en sådan rätt medgifves de enskilda bankerna, och ej heller har jag något emot en återremiss, om Kammaren anser en sådan behöflig i och för ett dylikt tillägg. Jag vet dock ej, om detta rör det nu föredragna momentet eller det sednare. I det sednare fallet får jag hemställa, att detta sednare moment måtte återremitteras i den syftning här blifvit föreslagen; och anhåller jag emellertid att få yrka bifall till momentet litt. b.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag befarar att ej mycket kommer att vinnas med den ifrågasatta förändringen, äfven om man ansåge densamma ändamålsenlig. De nuvarande privatbankerna hafva, efter hvad jag tror, allesamman i sina oktrojer uttryckligen intagen rättigheten att grunda sin sedelutgifning på ineliggande behållning af riksbankssedlar. Således läser väl ej dessa banker kunna fråntagas denna rättighet, så länge deras nuvarande oktrojer fortfara. För mig, som, vid föredragningen af ett föregående Betänkande, ville gå in till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att inga enskilda banker vidare måtte få stiftas, skulle det vara en smygväg att vinna samma mål genom att bifalla detta förslag. Ty om det funnes en del privilegierade banker, som åtnjöte sina rättigheter efter den gamla lagen, så skulle uppkomsten af nya banker, mot hvilka den strängare bestämmelsen i den nya lagen komme att tillämpas, säkerligen försvåras.

Men

Men jag tror, att detta förslag ej är för allmänheten mera betryggande än det gamla stadgandet. Det står uti den nu föredragna punkten, att bankbolag skall vara berättigadt, att utlemna sedlar, bland annat, på behållningen i enskilda bankens egna kassor af Svenskt mynt i guld eller silfver. Uti den gamla lagen finnes i nästföljande moment stadgadt, att guld och silfver skall i afseende på värdet beräknas efter samma grund, som för Riksbanken nu är eller framdeles kan blifva föreskrifven. Der finna vi alltså den grund bestämd, hvar efter guldmyntet skall räknas, nemligen, att det skall vara samma grund, som gäller för Riksbanken. Tager man deremot den nya §:n, så finner man icke något derom stadgadt. Hvar skall man då finna den bestämda grunden emellan guld och silfver? ty lagen bestämmer icke något om proportionen emellan dessas värden. Jag tror således, att den gamla lagen har företräde, derför att den innefattar en bestämd norm, hvarefter uppskattningen skall göras, hvilket deremot ej förekommer i den nya; och dessutom tror jag, att, om det ej får blifva vid hvad den gamla lagen stadgar, följderna blifver en stark direkt påkänning för Riksbanken genom utbytande af dess sedlar emot silfver. Jag tror visserligen för min del att detta kunde vara temligen likgiltigt eljest, men jag vill ej gerna ställa till på det sätt, att den stora mängden icke annat än möjligen af hörsagor visste, huru en riksbankssedel såg ut. Det är redan nu i vissa landsorter sällsynt att få se sådana, och skulle den nu föreslagna förändringen bli antagen, så tror jag, att en riksbankssedel vore något som den stora mängden aldrig finge se, och skulle den en gång få se en sådan, så skulle den kanske icke tro, att sedeln vore riktig. Jag tror derför att man gerna kan låta saken vara sådan den är.

Herr Wallenberg: Jag kan icke förstå, hur det kommer sig, att den siste talaren blifvit så rask af sig, att han icke vill bifalla en framställning, derför att den ej kommer att tillämpas i morgon. Man har nyss afslagit en framställning om förbud för nya oktrojers meddelande, och derför, att man gjort det, skulle det ej gå an att antaga en modifikation af villkoren, då aftalen skola förnyas. Jag tror tvärtom varsamheten fordra, att, der modifikationer önskas, framställningar härom uttalas i så god tid, att de ej vålla någon brytning, och det är anledningen, hvarför denna framställning är gjord; ty hvad som kommer att tillämpas successive under 6 å 7 år, kan ej komma att medföra någon brytning. Icke heller kan jag fatta, huru den värde talaren kan anse, att det är att komma till något genom smygvägar, om man går rakt upp till tronen och inför Regeringen framlägger hvad man önskar.

Hvad åter beträffar den större direkta påkänning på Riksbanken, man befarar skola blifva en följd, om det förslag antoges, som här blifvit framställt, så skall man väl icke kasta bort en stor princip, derför att man tror, att genom tillämpningen af densamma Riksbanken skulle komma att få en påkänning. Jag vill ej dermed hafva sagdt, att ej Riksbanken skulle tåla en liten påkänning för sina förbindelser, och säkert är, att Riksbankens ställning skulle derigenom blifva mera

klar och tydlig, Den ärade talaren har sagt, att han befarade, att, om detta förslag antoges, Svenska folket endast genom hörsagor skulle komma att känna Riksbankens sedlar. För min del tror jag, att följden af förändringen blefve, att vi verkligen finge något mynt ikring i landet, och att det kunde vara lika intressant för folket, att få lära känna det Svenska myntet, som att få se Riksbankens sedlar. Ty nu kan man verkligen tryggt säga, att den stora allmänheten i landet endast genom hörsagor vet, huru en specie ser ut. och detta är ej bra.

En talare yttrade, beträffande guldmyntet, att man ej kunde veta till hvad pris detta borde evalveras, med afseende på sedelutgifningsrätten. Med anledning häraf ber jag få erinra, att vid alla enskilda banker finnas af Konungens Befallningshafvande förordnade ombud, och dessa känna ganska väl, hvad Riksbankens pris är på guldet. Dessutom är här ej fråga om ören, utan om millioner, och vid sådana siffror betyder ett och annat hundratusental ej mycket. Herrarne hafva i den officiella tidningen nyligen sett, att de enskilda bankerna för närvarande hafva en obegagnad sedelutgifningsrätt af 16,700,000 R:dr. Om nu denna siffra skulle krypa ned med en tredjedel, vore det väl icke farligt, helst om man derigenom får en sund princip erkänd, nemligen att alla banker skola vara skyldige att inlösa sina sedlar med metallisk valuta. För min del får jag anhålla om bifall till det föredragna momentet.

Friherre Stjernblad: För min del får jag erkänna, att jag icke kan inse den ringaste våda att utesluta de ord, som förut stått här, nemligen, "och Rikets Ständers Banks sedlar". Detta kan aldrig komma i strid med 72 § Regeringsformen, ty här är ej fråga om riksbankssedlars värde såsom mynt, utan om garantien för de sedlar, som skola utgifvas af de enskilda bankerna, och då kan ju 72 § ej hindra att man gör den frågan klar.

Deremot tror jag ej, att Utskottets uttryck är det aldram lyckligaste och motionären har ej heller begagnat det. Här står nemligen "Svenskt mynt i guld eller silfver." Men mig veterligen hafva vi ej något legalt guldmynt, ehuru vi visserligen hafva ett fakultatift sådant med olika pris, men icke någon guldstandard. Jag får därför föreslå, att Kammarén, med begagnande af motionärens ordalag, måtte besluta att det föredragna momentet må erhålla följande lydelse: "behållningen i enskilda bankers egna kassor af Rikets mynt".

Jag vill, eftersom jag har ordet, ej underlåta att nämna, att jag ej tror, att ett sådant stadgande skulle hafva den vådliga följd, som några Herrar här förmenat, nemligen, att de enskilda bankerna skulle komma och uttaga silfver för sina sedlar. Ty har man en sådan punkt inne, som den jag nu föreslagit, så kan jag icke förstå, hvarför ej de enskilda bankerna skulle kunna låta sitt silfver ligga i Riksbanken och blott i mån af behof uttaga en mindre del deraf. Med anledning af hvad jag nu yttrat, får jag anhålla att det föredragna momentet måtte erhålla den lydelse, som jag här ofvan angifvit.

Herr Tornerhjelm: Som tiden är långt framskriden vill jag

inskränka mig till att endast yttra några få ord. Jag kan ej fatta motionärens mening med, att de enskilda bankerna skulle få invexla sina sedlar blott med guld eller silfver. Med all respekt för motionärens finansiella åsikter, kan jag nemligen ej finna hvad allmänheten skulle vinna derpå. Men deremot inser jag alltför väl hvad privatbankerna skulle vinna. Ty om dessa voro skyldiga att invexla sina sedlar med guld eller silfver, så skulle det vanligen inträffa i landsorten, att när någon komme och ville invexla bankens sedlar, så finge han stora volumer i guld eller silfver, som han hade svårt att skicka och, mine Herrar, hvad blefve väl följderna deraf? Jo, att han funne det förmänligare att ej vexla ifrån sig enskilda bankens sedlar, hvilka sålunda lättare skulle kunna hållas ute i rörelsen, och derigenom öka bankens vinst; och detta kan jag visserligen, för min del, icke annat än tycka om, då jag själf är privatbanksaktieegare, men icke kan jag finna, att allmänhetens intresse derigenom blir i någon mån tillgodosedt.

En annan talare har påpekat det orättvisa deruti att, om det föreslagna stadgandet antages, de enskilda bankerna skulle blifva skyldiga att infria sina förbindelser med metallisk valuta, under det att alla andra egde rättighet, att infria dem med Riksbankens sedlar, och privatbankerna således ej kunde neka, att emottaga sådana i likvider af allmänheten. Då icke heller jag kan finna annat än att detta vore en verklig orättvisa mot privatbankerna, utan att lända allmänheten till fördel, får jag hemställa det Kammaren behagade låta §:n få bibehålla sin gamla ordalydelse.

Friherre Raab: Jemte det jag har nöjet, att en gång få instämma med Herr Tornerhjelm, så ber jag, att få fästa uppmärksamheten derpå, att, om Friherre Stjernblads förslag antages, så vunnas derigenom visserligen en förbättring i ordställningen eftersom guld ej ännu är rikets mynt, men deremot har jag, att emot Friherre Stjernblads förslag invända, att han ur punkten vill utesluta "Rikets Ständers Banks sedlar", och att detta i sig själf innebär ett uttalande af den grundsats, att enskilda bankerna ej få betala med sedlar utan måste betala med mynt. Men nu står det i grundlagen, att sedlarne äro lagligt betalningsmedel, och då kan jag ej fatta huru vi skola kunna stifta en lag för de enskilda bankerna, hvilken är af dels civillags och dels af ekonomisk lags natur, som strider emot grundlagen.

Om vi nu hålla oss till följden af det föreslagna stadgandet, så finna vi, huru de 13 å 14 millioner, i Riksbankens sedlar, som för någon tid sedan funnos liggande i enskilda bankernas kassor — jag hörde visserligen här uppgifvas, att de nu nedgått till 12½ millioner men det kan just vara lika godt — och hvilka blifvit lånta från Riksbanken och draga ränta, nu skulle komma att kastas in i Riksbanken för att utbytas emot silfver. Tagen bort, mine Herrar, 12½ millioner från Bankens lilla metalliska förråd, så få Herrarne se huru mycket som är kvar.

För min del tror jag, att, när hvarken guld eller silfver äro inhemska produkter, utan varor som vi med svårighet måste anskaffa oss antingen genom lån eller genom att exportera mera än vi importera,

följden af detta stadgandes antagande icke kan blifva annat än först och främst en betydlig förlust för Banken genom minskade ränteinkomster och sedan nödvändigheten att skuldsätta sig för att skaffa nytt silfver; och i samma mån som detta silfver, till följd af privatbankernas transaktioner ginge ur riket, finge Banken skaffa mer och mer silfver. Detta vore en operation, som skulle skada vår Bank och således landet i allmänhet.

Då således genom det nya stadgandet en stor förlust komme att vållas både Riksbanken och landet, så kan jag ej annat än på det högsta förorda ett vidblifvande af det gamla. Det blifver en annan sak, om vi framdeles antingen få guld till myntfot, eller ock bättre tider än nu, eller en sådan konjunktur som 1855; då kunna vi lagstifta i den rigtning, som här blifvit föreslaget, men sådana som förhållandena nu äro tror jag vi göra klokast uti, att söka göra vårt silfverförråd så drygt som möjligt.

Friherre von Schwerin: Jag har förut yttrat att mina bemödanen gingo ut derpå, att se dessa frågor ur en så objektiv synpunkt som möjligt och jag vill nu försöka att ej störas af några egoistiska beräkningar såsom quasi-delegare i Riksbanken.

Här har blifvit yttradt, att den föreslagna skyldigheten för enskilda bankerna, att invexla sina sedlar med metallisk valuta, skulle komma att lända Riksbanken till skada. Jag för min del kan ej finna att detta skulle blifva fallet. Vid en strid mellan banker kommer det vanligen an på hvem som har största grundfonden. Riksbanken har en grundfond på 26 millioner. De andra bankernas grundfonder äro vida mindre. Denna strid måste således utfalla till Riksbankens fördel, och detta så mycket mera, som den numera får i sin rörelse emottaga enskilda bankers sedlar. Mig synes derföre, att Riksbanken, om den ville, nästan borde kunna qväfva de enskilda bankerna och således kan jag ej finna, att här är någon fara å färde.

Det har äfven af en talare yttrats betänkligheter i det hänseendet att allmänheten skulle blifva tvungen att i utbyte emot privatbanksedlarne emottaga ett tyngre betalningsmedel, som vore för svårt att sända från den ena orten till den andra. Men jag tror hvarken, att han eller någon annan efter denna lagförändring mera än förut kan vara nog opraktisk, att ej begagna sig af anvisningar eller vexas som äro särdeles viga, och med hvilka man kan skicka huru stora belopp som helst från Ystad till Haparanda, utan att behöfva vara generad af deras vikt. För öfrigt har jag ej annat att tillägga, än att jag förordar bifall till Utskottets förslag, dock gerna instämmande uti den af Friherre Stjernblad föreslagna förändring af ordalydelsen. Jag grundar detta mitt sednare yrkande derpå, att jag finner Friherre Stjernblads förslag så affattadt, att det motsvarar alla eventualiteter, enär det kan gälla både före och efter en förändring af 72 § Liegeringsformen. Skulle vi en gång få upplefva den lyckliga stund, då 72 § blefve förändrad, kunde Friherre Stjernblads förslag hafva samma giltighet som dessförinnan och deruti ligger dess företräde framför den af Utskottet föreslagna redaktionen.

Herr Schartau: Jag kan ej neka att jag befinner mig i en

ovanlig position, i det att jag hittills trodde mig känd såsom en varm vän af Riksbanken och såsom en försvarare af den vid alla tillfällen, likasom jag ej vågade tillmäta mig att jag skulle anses vara någon särskild gynnnare af enskilda sedelutgifvande banker. Jag trodde derföre att den misstanken ej skulle kastas på mig, att jag i detta fall förordade något som kunde lända till skada för Riksbanken eller allmänheten, och likväl påstår man att jag gjort så. För mig är det alldeles klart, att detta moment ovilkorligen skulle blifva en inskränkning i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, och en sådan kan väl ej sägas vara till deras fördel och till Riksbankens skada. Men, säger man, hur går det med Riksbanken, om ej de enskilda bankerna längre få gifva ut sedlar på grund af ineliggande riksbankssedlar; då kommer hela bankovinsten att tagas i anspråk. Ja, det är just det jag vill och städse sökt att med min svaga stämman påyrka, för att konsolidera Riksbanken och sätta den i tillfälle att i det kritiska ögonblicket kunna igenlösa sina sedlar.

Man har sagt att faran vore stor, om vi i dag fattade ett sådant beslut, derföre att i de enskilda bankernas kassor för närvarande ligga 14 millioner i Riksbankens sedlar, och att dessa 14 millioner ofelbart helt hastigt skulle komma och fordra att af Riksbanken varda utvexlade i silfver. Men icke annat än jag förstår, är denna lag ej ämnad att tillämpas förr, än efter det enskilda bankernas nuvarande oktrojer hunnit utlöpa. det vill säga att detta närvarande, som vore fruktansvärdt, skulle komma att inträffa om 8 år, och hvad som kan komma att hända innan den tiden, vet ingen af Kammarens ledamöter, åtminstone har jag ej något begrepp derom. Jag hoppas visserligen det bästa, men ser ej sakerna i rosenrött, och just denna åsigt ligger till grund för, att jag sökt göra den mening gällande, att Riksdagen borde vårda sig om Riksbanken och icke tro, att den är så absolut omkullrunkelig derföre att den på papperet visar ett stort öfverskott. Men om det nu föreslagna stadgandet skulle blifva lag, så föreställer jag mig, att förhållandet skulle blifva annorlunda, i thy att en nödvändig följd deraf skulle blifva, att, när den lag, som vi nu äro i begrepp att stifta, närmade sig tidpunkten för sin tillämpning, kommande Riksdagar såge sig tvungna att ej anse en metallisk kassa utaf omkring 10 millioner vara under alla tider tillräcklig. Jag föreställer mig äfven, att den Svenska allmänheten skulle vara mera betryggad derigenom, att de enskilda bankerna, såsom sannolikt komme att inträffa, efter de 8 årens förlopp försäge sig med silfver eller guld, hvadan allmänheten skulle kunna i utbyte mot de enskilda bankernas sedlar, direkte erhålla klingande mynt, utan den omgång, att först behöfva utvexla de enskilda bankernas sedlar emot Riksbankens och dessa emot metallisk valuta. Men om åter, under den tid vi gå till mötes före denna lags allmänna tillämpande, det skulle inträffa, att Riksbanken, till följd af ogynnsamma konjunkturer, komme i något trångmål — och jag kan ej inse, hvarföre det skulle vara mera omöjligt under den kommande tiden än det varit under den förflutna — så behöfde man ej vidare befara, att de enskilda bankerna skulle vara de första, som komme till bankluckan med sina förut här omtalda 14 millioner, hvilka voro så mycket far-

ligare, som de funnes samlade på några få händer, hvaremot den Svenska allmänheten, som består af millioner individer, skulle blifva utan, emedan de enskilda bankerna försett sig med all Riksbankens valuta. Det är just en sådan fara som skulle aflägsnas, om man inskränkte de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, på sätt här blifvit föreslaget.

En talare har hemställt, att redaktionen måtte ändras så, att det måtte komma att heta "rikets mynt", i stället för "Svenskt mynt i guld eller silfver". Men icke annat än jag begriper, vore detta detsamma som att afslå hela momentet, ty äfven enligt den nuvarande lydelsen är det ej fråga i detta moment om annat än rikets mynt — såsom sådant måste ju äfven riksbankssedeln anses — och hvarföre då tvista? De som anse det nu varande bra, må låta det stå, men nyttan af ett särskildt amendement kan jag ej inse. För min del kan jag ej tro annat, än att hela rikskroppens väl skulle befrämjas af den förändring Utskottet här föreslagit, och får jag därför anhålla om bifall till densamma.

Herr Faxé: Jag har blott begärt ordet för att förklara anledningen, hvarföre Utskottet gjort ett tillägg till motionärens förslag. Utskottet har nemligen ansett nödigt, att, när det skulle föreslå en lag, föreslå den så, att tvekan om rätta meningen deraf ej behöfde uppstå. Men om Utskottet hade stadnat vid ordet mynt och grundlagen säger, att Riksbankens sedlar skola erkännas såsom mynt, så måste hvarje kontrollant åtminstone tveka och de flesta ej våga förneka, att äfven i detta hänseende erkänna Riksbankens sedlar såsom mynt, och derigenom skulle ju all påföljd af förändringen uteblifva. Man måste därför, om man vill saken, också vilja sättet. Här har äfven blifvit anmärkt, att guld ej skulle vara mynt. Det är visserligen ej omtaladt såsom sådant i grundlagen, men att det ändå är mynt, måste väl medgifvas, och i alla fall torde det väl få antagas såsom grund för sedelutgifningsrätt, när det är myntadt. Eftersom det, på sätt följande moment innehåller, får antagas såsom sådan när det är omyntadt. Då jag sålunda icke finner dessa anmärkningar innebära någon giltig anledning till förändring af Utskottets förslag, ber jag att få anhålla om bifall till detsamma.

Herr Wallenberg: Här hafva blifvit fällda några yttranden, som jag ej kan lemna oanmärkt. Så har man sagt, att det Svenska guldmyntet ej vore legalt, men så vidt legalt betyder lagligt och en af Riksdagen beslutad samt af Kongl. Maj:t gillad förordning, hvilken utkommit i författningssamlingen, är laglig, så är ock guldmyntet legalt. Vidare har man sagt, att det ej egde några anknytningspunkter med hufvudmyntet, som vore silfver, men det hade ej heller dukaterna och ändå voro de lagliga. Jag har redan nämnt i ett föregående anförande, att man, med afseende på beräkningsgrunden, ej i tillämpningen behöfver befara några tvister.

Vidare ber jag få nämna, att, när jag väckte min motion, så var det under förutsättning att 72 § Regeringsformen skulle komma att ändras af Riksdagen. Men då så ej skett och om det ej heller fram-

deles kommer att ske, så anser jag, att denna af Utskottet föreslagna redaktion är klarare och oförtydligare än den af mig föreslagna, och det bör man tillse, att man uttrycker hvad man vill så klart, att det ej kan missförstås.

En talare har yttrat, att vi icke hafva några silfvergrufvor och att han icke visste hvarifrån vi skulle få silfver. Men, mine Herrar, om vi icke behöfva det, så få vi det aldrig, utan ett sådant skydrag som inträffade år 1855 och som är af alldeles för mycket efemer natur, för att kunna vara af lång varaktighet. Men om vi behöfva ökad metallisk fond — och jag har lust att se den som kan bestrida att vi det behöfva — så vore det väl lämpligast att ställa så till, att enskilda bankerna komma att dertill medverka. Men, mine Herrar, ett stadgande kommer ej plötsligen. Först inflyter det i lagen, derefter intränger det i föreställningssättet, men sist inträder det i tillämpningen. För att öka vår metalliska valuta fordras, att vi skola minska vår import, eller ock öka vår export, detta är hela hemligheten; och om vi kunna vidtaga någon åtgärd som lände dertill, så är jag säker på, att det ej skulle vara många af Kammarens ledamöter, som skulle vilja undandraga sig att medverka dertill. Friherre Stjernblad har sagt, att det vore nog, om man här satte "rikets mynt" i stället för "Svenskt mynt i guld eller silfver". Jag beklagar att jag till följd af detta yttrande måste uppträda som förvarare af 72 §. Men så länge denna stadgar att Riksbankens sedlar äro mynt, eller thesso likt, vore ett bifall till Friherre Stjernblads förslag detsamma som att ej vidtaga någon ändring, ty ingen spridning af metallisk valuta skulle derigenom uppkomma. För öfrigt anser jag, att man mycket väl skulle kunna antaga Herr Wijkanders förslag, äfven om denna § ändrades, ty denna § anser jag innefatta ett uttalande, hvarpå hela förändringen stödjer sig. Afslår Kammaren denna §, så har Kammaren förklarat att status quo kommer att fortvara ända tills något inträffar som man ej önskar. För min del, så varm privatbanksvän jag än är, så kan jag ej underlåta, att fästa uppmärksamheten på hvad följden kan blifva af att likgiltigt behandla denna fråga.

Friherre Raab: Det är just derföre, att denna punkt är den viktigaste och den, på hvilken de öfriga bero, som jag känner mig uppfordrad att yttra mig än en gång. Det är för mig angenämt att vara förekommen af Herr Wallenberg, beträffande hvad jag ville säga om Friherre Stjernblads förslag, hvilket jag ej anser lyckligt, enär det är, minst sagdt, tvetydigt.

Jag ber att vidare få yttra mig i anledning af en anmärkning, som här blifvit gjord, att det ej skulle vara fråga om att tillämpa det föreslagna stadgandet förr än 8 å 10 år härefter. Herrarne behagade nemligen benäget erinra sig, att, när 72 § diskuterades, så yttrade både Friherre Stjernblad och Herr Wallenberg, att, om den föreslagna förändringen af berörda § bifölles, så ansvarade de för att de banker, i hvilkas direktioner de suto, skulle med nöje omfatta det nya förslaget. Här är således ej fråga om ett stadgande, som skulle komma att tillämpas 8 å 10 år härefter; ty om det blifver lag, så

är jag fullt öfvertygad, att dessa banker genast skulle för sin del omfatta detsamma.

Herr Schartau har föreställt sig, att de 12, 13 à 14 millioner af Riksbankens sedlar, som nu ligga i privatbankernas kassor, skulle kunna på en gång erbjudas i riksbanksluckan till vexling. För min del tror jag ej, att det är så alldeles gifvet, att sådant skall ligga i privatbankernas intresse, så länge de endast hafva skyldighet att inlösa sina sedlar med Riksbankens sedlar. Just af de skäl, som Herr Wallenberg anført, ber jag Herrarne noga betänka sig, innan Herrarne borttaga det goda stadgande, som vi hittills haft.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels bifall till det förevarande momentet; dels af Friherre Stjernblad bifall till detsamma med följande förändrade lydelse: "behållningen i enskilda bankers egna kassor af rikets mynt"; och dels slutligen, att momentet måtte af Kammaren afslås.

Härefter framställdes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Friherre Stjernblads förslag, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på afslag å momentet, hvilken proposition besvarades med många så väl ja som nej; hvarefter, och sedan proposition på bifall till momentet förnyats samt med många så väl ja som nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå gjord framställning, till kontraposition vid voteringen antagit afslag å momentet, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller det af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 5 framställda förslag till förändrad lydelse af mom. b i 26 § af Kongl. Förordningen, angående enskilda sedelutgifvande banker, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren detta förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 28;
Nej — 33.

Mom. c.

Biföll.

Härefter anmälte sig och yttrade:

Friherre Stjernblad: Den säkerhet, som, enligt mom. d, skulle få läggas till grund för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, är, efter mitt förmenande, långt ifrån tillfredsställande. Det heter nemligen i detta moment: "de för kassakreditiv lemnade säkerhetshandlingar, hvilka enskilda banker innehafva och som äro till beskaffenheten med grundfondshypothek jemförliga, i den mån kreditiven äro antitade; dock aldrig till större belopp än som motsvarar femtio procent af bankens hela grundfond." Vi hafva redan förut genom godkännande af mom. a antagit såsom grund för sedelutgifningsrätten en temligen obehväm valuta, nemligen grundfondshypotheken. I momentet d afses att denna valuta skall ytterligare kunna ökas med 50 procent. Hvar och en, som haft något att skaffa med förvaltningen af enskilda banker, vet ganska väl, att grundfondshypotheken i sig sjelfva erbjuda en mycket klen garanti för bankernas förmåga att inlösa sina sedlar. Grundfondshypotheken måste dock till en viss, i banklagen föreskrifven andel utgöras af lätt säljbara obligationer, hvaremot i afseende å den valuta, som enligt detta moment skulle kunna läggas till grund för sedelutgifningsrätten, någon viss proportion emellan obligationer och in-teckningar icke blifvit föreskrifven. Denna valuta skulle sålunda uteslutande kunna utgöras af in-teckningar, och sådana äro naturligtvis alltid svåra att realisera i behofvets stund. Det är dessutom så mycket farligare att lägga de i detta moment omtalade säkerhetshandlingar till grund för bankernas sedelutgifningsrätt, som bankerna icke ega att efter behag använda dessa handlingar, eftersom desamma endast blifvit hos bankerna pantsatta. Jag får sålunda för min del yrka, att detta moment måtte utgå. Deremot synes det mig att Utskottet förbisett många andra värden, som med fog kunde läggas till grund för sedelutgifningsrätten och bland dessa räknar jag främst behållningen af de enskilda bankernas hos Riksbanken utan ränta in-nestående medel, hvilka vid påfordran utbetalas. Jag skulle visserligen för min del ej hafva lagt någon vikt uppå, huruvida dessa depositioner löpa med ränta eller icke, emedan detta är en sak, hvaröfver Riksbanken sjelf borde få bestäm-ma; men då jag hört åtskilliga af Kammarens ledamöter yttra tvif-vel, huruvida det vore rätt att låta de enskilda bankerna få utgifva sedlar, på grund af depositioner, för hvilka ränta erlägges af Riks-banken, så vill jag för min del gerna göra ett medgifvande till lug-nande af dessa betänkligheter, och får jag derföre föreslå att det gamla momentet d måtte bibehållas, dock med följande förändrade lydelse: "behållningen af medel, som utan ränta i Riksbanken in-nestå".

Grefve Sparre, Eric: Momentet d i 26 § af Utskottets förslag är, så vida jag fattat rätt, ännu icke föredraget, och sålunda anser jag ej nödigt att derom yttra mig för det närvarande. Deremot instämmer jag med Friherre Stjernblad deruti, att mom. d af 26 § i nu gäl-lande banklag bör bibehållas. Lika med Friherre Stjernblad, anser jag nemligen att de enskilda bankerna böra få utgifva sedlar

på grund jemväl af behållningen utaf deras i Riksbanken innestående medel. I likhet med samme talare anser jag också att det egentligen icke finnes något skäl att dervid göra skilnad mellan de medel, som innestå mot ränta, och de, som innestå utan ränta. Jag ser derföre ej heller något skäl uti att tillstyrka den förändring af momentet, som Friherre Stjernblad föreslog för att tillmötesgå i det afseendet från några håll uttalade önsknings, utan anhåller jag om bibehållande af nuvarande mom. d. i oförändrad form.

Herr Schartau: Det kan måhända i och för sig vara ganska billigt att de enskilda bankerna ega rätt att utgifva sedlar, på grund af behållningen af deras i Riksbanken innestående medel; men då borttagandet af denna rätt uppenbarligen måste leda till en inskränkning i de enskilda bankernas sedelemission, och jag med nöje ser hvarje åtgärd, som kan leda till ett sådant resultat, så måste jag för min del förorda att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag och sålunda besluta att momentet d i 26:te § af nuvarande banklag skall utgå.

Friherre von Schwerin: Jag ber att få tillägga ännu ett skäl till dem som redan blifvit anförda för bibehållandet af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på grund af deras i Riksbanken innestående behållningar. Jag föreställer mig nemligen att, då en gång — hvilket ofelbart förr eller sednare inträffar — de enskilda bankerna förklarar skyldige att inlösa sina sedlar med guld eller silver, så blir det för dem nödvändigt att alltid hafva medel innestående hos Riksbanken för att kunna i Stockholm uppgöra och liqvidera sina inbördes differenser å ett för detta ändamål särskildt afsedt kontor, af samma beskaffenhet, som det i London af åtskilliga bankirer och privatbanker upprättade, så kallade Clearing-house. Jag tror att ett sådant uppgörelsesystem skulle vara nyttigt för den allmänna omsättningen, och anser att dess anlitande bör så vidt möjligt befordras derigenom att bankerna fortfarande få bibehålla den rätt, som är dem tillerkänd i momentet d af nu gällande banklag. Jag instämmer sålunda i Friherre Stjernblads förslag.

Herr Ekman, Johan Jakob: Hvar och en, som öfvervarit Banko-Utskottets förhandlingar, vet alltför väl att derstädes ofta förnummits klander af den rätt, som de enskilda bankerne ega att utgifva sedlar på grund af de medel, som de hafva insatta på upp- och afskrifningsräkning i Riksbanken. Man finner det nemligen obilligt att de enskilda bankerna skola komma i åtnjutande af den dubbla fördelen att, för samma penningar, erhålla först och främst ränta af Riksbanken och dessutom den vinst som uppstår på sedelutgifningen. Jag tror också att den ifrågavarande rättigheten måhända borde fråntagas de enskilda bankerna, så mycket heldre, som detta icke torde göra dem någon synnerlig skada, då i alla händelser en stor del af deras sedelutgifningsrätt vanligen är obegagnad. Den omständigheten att den motion, på grund hvaraf Utskottet tillstyrkt borttagandet af denna rättighet, blifvit väckt af en person, som sjelf står i

spetsen för en af våra största bankinrättningar; synes mig också bevisa att bibehållandet af denna rättighet för bankerna icke kan vara af någon synnerlig vikt. Det är visserligen icke meningen att förneka bankerna att utgifva sedlar, för hvilka en verklig och disponibel valuta finnes; man endast vill förhindra att de för sina i Riksbanken insatta penningar skola komma i åtnjutande både af ränta och sedelutgifningsvinst. När detta ärende förekom till behandling inom Utskottet, väcktes också förslag att de enskilda bankerna skulld få utgifva sedlar på grund af de medel, som de hade i Riksbanken inestående *utan ränta*; och det var endast till följd af en missupfattning af voteringspropositionen, som detta förslag kom att undanskjutas. Jag anser det emellertid vara fullkomligt i sin ordning att de enskilda bankerna tillerkännas rätt att utgifva sedlar på grund af behållningen af medel, som utan ränta i Riksbanken inestå, och får jag af sådan anledning förena mig i det af Friherre Stjernblad framställda förslag.

Herr Faxe: Jag begärde ordet egentligen endast för att framställa den anhållan, som sedermera blifvit gjord af Utskottets ordförande Grefve Sparre, nemligen att Kammaren måtte lemna bifall till min reservation, hvori jag föreslagit att momentet d i nu gällande banklag må oförändradt bibehållas. För öfrigt vill jag blott anmärka att motion icke blifvit väckt om någon ändring i momentet e i nu gällande banklag och att sålunda den förste talarens förslag om borttagande af detta sistnämnda moment för närvarande icke kan blifva föremål för vår pröfning.

Herr de Maré: Sedan Kammaren beslutat att bibehålla momentet b af nu gällande banklag oförändradt, kan jag icke finna annat än att det skulle vara i hög grad inkonsequent, om Kammaren nu beslöt att de enskilda bankerna icke skulle ega rätt att utgifva sedlar på grund af den del af deras kassabehållning, som kunde vara i Riksbanken inestående. Detta vore ju detsamma, som att säga att de penningar, som finnas deponerade hos Riksbanken, icke äro lika säkra, som de, hvilka ligga i de enskilda bankernas egna kassahalf. Något tvifvel härom borde ej kunna förefinnas. Deremot kan det väl dragas i tvifvelsmål, huruvida det är billigt att de enskilda bankerna skola ega den dubbla förmånen att på samma gång få draga ränta på sina i Riksbanken inestående kassabehållningar och dessutom på grund deraf kunna utgifva sedlar, hvarå naturligtvis ytterligare räntevinst erhålles. Det är visserligen sannt att något stadgande till förekommande här af icke borde behöfva intagas i lagen för de enskilda bankerna, eftersom det i alla händelser beror på Riksdagen att vid utfärdande af reglemente för Riksbanken föreskrifva om ränta å sålunda insatta medel skall erläggas eller icke. Men då man i allmänhet anser de enskilda bankerna vara på Riksbankens bekostnad alltför mycket gynnade genom den nu medgifna rätten att utgifva sedlar på grund af den behållning, som de hafva i Riksbanken inestående, så torde det innebära en koncession mot den allmänna

opinionen i denna fråga om vi nu bifalla Friherre Stjernblads förslag, hvarå sålunda äfven jag anhallar om proposition.

Herr Nordström: För min del finner jag det vara en naturlig sak att de enskilda bankerna skola ega rätt att utgifva sedlar på grund af sina i Riksbanken inestående behållningar; ty hvad är det väl man afser med stadgandena angående de valutor, som får läggas till grund för sedelutgifningsrätten? Jo, att tillräcklig säkerhet skall finnas för de sedlar, som sättas i omlopp; och den säkerhet, som består i de hos Riksbanken inestående depositioner, måste väl anses vara fullt tillfredsställande. Det är sannt att den i nu gällande banklag i berörda hänseende medgifna rätt kan leda derhän, att de enskilda bankerna komma i åtnjutande af dubbel ränta, nemligen både på det belopp, som de hafva i Riksbanken inestående, och på de sedlar, som de, på grund af samma belopp, ega att sjelfva utgifva; men detta anmärkningsvärda missförhållande undanröjdes genom antagandet af Friherre Stjernblads förslag att sedelutgifningsrätten skall få grundas på behållningen af medel, som utan ränta i Riksbanken inestå. Jag tillåter mig likväl att till detta förslag göra ett litet tillägg, nemligen att bestämmelsen måtte uttryckligen gälla äfven de i Riksbankens lånekontor inestående behållningar, enär de fonder, som lånekontoren förvalta, icke stå i någon direkt gemensamhet med Riksbankens; och gällde det till exempel guld eller silfver, som privatbankerna deponerat i lånekontoren, så vore det väl obilligt, om de icke skulle ega rätt att på grund deraf utgifva sedlar. De af Friherre Stjernblad föreslagna ordalagen göra emedlertid denna rätt tvifvelaktig, och jag tillåter mig derföre att föreslå det amendent till Friherre Stjernblads förslag, att efter "Riksbanken" insättes orden "eller dess lånekontor".

Herr Bennich: Jag är i väsentlig mån förekommen af den siste talaren. I likhet med honom tror jag att, när man skall bestämma grunden för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, så måste man förnämigen afse tvänne omständigheter, för det första att denna grund utgör fullgod säkerhet, som vid realisation kan gifva det värde, som den representerar, och för det andra att denna säkerhet är lätt realisabel. Dessa tvänne egenskaper måste väl de hos Riksbanken inestående depositioner företrädesvis ega. Jag kan sålunda icke finna något rimligt skäl, hvarföre man skulle utesluta just denna, den bästa grunden för sedelutgifningsrätten, under det att man bibehåller andra grunder, som äro långt mindre tillförlitliga, såsom till exempel den, hvilken stadgas i momentet d af Utskottets förslag. Emot bibehållandet af nu gällande föreskrift angående enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på grund af i Riksbanken inestående behållningar, har man visserligen invändt att ifrågavarande behållningar utgöra en något sväfvande tillgång, enär de i dag kunna finnas och i morgon icke finnas. Men förhållandet är ju alldeles det samma med den i bankernas egna hvalf ineliggande kassabehållning af silfver och guld. Äfven denna kassabehållning kan i dag finnas och i morgon vara borta. Det enda tillägg till nu gällande stad-

gande, som måhända kunde hafva skäl för sig, vore att den i Riksbanken innestående behållning, som får läggas till grund för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, skall vara af beskaffenhet att kunna å vista utbekommas. Deremot anser jag det vara fullkomligt olämpligt att göra sedelutgifningsrätten beroende af, huruvida de ifrågavarande depositionerna löpa med ränta eller icke, och hvad beträffar en föregående talares yttrande, att man i detta hänseende borde göra en koncession åt opinionen för dagen, så måste jag erkänna att jag för min del icke anser detta motiv hafva något värde.

Herr Wallenberg: Skilnaden emellan ränta och icke ränta å de enskilda bankernas depositioner hos Riksbanken, är en sådan bagatell att det icke lönar mödan att derom tala. Hufvudsakliga ändamålet med det ifrågavarande ändringsförslaget är att de enskilda bankerna icke skola i sina rapporter kunna paradera med en sedelutgifningsrätt, som till en del grundas på en valuta, hvilken nästa dag kan figurera såsom kassa i en annan bankinrättning: och det är endast att förekomma detta, som jag med min motion afsett. Skulle emellertid Kammarerna icke vilja bifalla Utskottets förslag angående borttagande af momentet i 26 § af nu gällande banklag, så anser jag i likhet med Grefve Sparre och Herr Faxe det vara bäst att momentet oförändradt bibehålles.

Grefve Mörner, Oscar: Jag inskränker mig till att förklara att jag instämmer i de af Herr Bennich uttalade åsikter.

Friherre Stjernblad: Då jag framställde mitt förslag tog jag mig friheten antyda att, om Kammarerna ej ville bifalla detsamma, så hade jag för min del icke några skrupler att låta nu gällande stadgande oförändradt kvarstå. Det skäl, som ligger till grund för denna min åsigt, är emellertid icke, att det skulle vara utan all betydelse, om sedelutgifningen grundas äfven på de räntebärande depositionerna, utan det, att, då Riksdagen kan sjelf bestämma, huruvida ränta får beräknas på dylika depositioner eller ej, det synes mig mindre angeläget att i lagen för de enskilda bankerna göra någon särskild stipulation utöfver hvad nuvarande stadgande innehåller. Det är likväl tydligt, att, om äfven den ränta, som Riksbanken erlägger för ifrågavarande depositioner, för närvarande är låg, så kan den framdeles blifva högre, och då jag vill tro, att Riksbanken söker göra alla mot ränta innestående medel fruktbärande genom att utlåna desamma, så är det naturligt att nu gällande stadgande kan leda derhän, att två sedel-emissioner utgifvas på grund af samma metalliska valuta. Af detta skäl ansåg jag att anledning icke saknades att vidtaga den af mig föreslagna ändringen af nyssnämnda stadgande. För öfrigt ber jag få nämna att, då jag framställde mitt förslag, så trodde jag det vara öfverflödigt att särskildt omnämna Riksbankens lånekontor, emedan jag föreställde mig att dessa måste betraktas endast såsom Riksbankens underafdelningar. Men sedan Herr Nordström visat att stadgandet kan missförstås, så vida icke lånekontor särskildt omnämnas, så ber jag att få förena mig i det af honom framställda förslag, hvarjemte

jag får tillkännagifva att äfven Friherre Schwerin, enligt hvad han nyss meddelat mig, är villig att biträda samma förslag.

Grefve Sparre: Jag har aldrig hört att man brukar göra någon skilnad emellan Riksbanken och dess lånekontor. De senare måste naturligtvis betraktas endast såsom Riksbankens underafdelningar och de stadganden, som gälla för Riksbanken, måste sålunda äfven gälla för lånekontoren. Vi veta att t. ex. Skånes enskilda bank har en mängd filialkontor i de Skånska städerna, men då man talar om Skånes enskilda bank, så omfattar man naturligtvis med denna benämning äfven de nyssnämnda filialkontoren. På samma sätt måste det väl också förhålla sig med Riksbanken och dess lånekontor; och jag har icke hört att någon misstydning i detta afseende af det i nu gällande stadgande begagnade ordet "Riksbanken" någonsin egt rum.

Då för öfrigt, på sätt Herr Friherre Stjernblad själf yttrat, det beror på Riksdagen att meddela bestämmelser angående den ränta, som de enskilda bankerna kunna få beräkna å de hos Riksbanken insatta depositionerna, så synes det mig vara olämpligt att i privatbankslagen inrymma något stadgande i den af Friherre Stjernblad nu ifrågasatta syftningen. Jag hyser i detta afseende samma åsigt, som af Herr de Maré nyss blifvit uttalad, eller att, då Kammarén redan bifallit att sedelutgifning skall få grundas på de i privatbankernas kassa inläggande riksbankssedlar, så måste väl Riksbankens depositionsbevis med ännu mera skäl böra få gälla såsom grund för sedelutgifningsrätt. Jag yrkar sålunda att mom. d. måtte bibehållas oförändradt.

Herr Ekman: Här är icke fråga om att vägra de enskilda bankerna att utgifva sedlar på grund af Riksbankens depositionsbevis, utan endast derom att de enskilda bankerna icke skola få räkna ränta på den del af sina i Riksbanken inestående behållningar, som bankerna vilja lägga till grund för sedelemission. Vilja de utgifva sedlar på grund af sina i Riksbanken deponerade medel, så kunna de ju antingen flytta dem från Riksbanken till sina egna kassor eller låta dem innestå i Banken utan ränta. Fördelen för de enskilda bankerna af dessa depositioner ligger dessutom mindre i den ränta, som derå erhålles, än i den omständigheten att penningarne anses ligga säkrare i Riksbankens hvalf än i de enskilda bankernas vaxlingskassor.

Herr Wallenberg: Jag betviflar ej, att Kammarén redan är trött på denna långvariga diskussion, och jag vill därför inskränka mig att meddela endast en enda upplysning, och den är att i Riksbankens lånekontor icke finnas några depositionsafdelningar. Jag tror sålunda att äfven det af Herr Nordström föreslagna amendementet icke är rätt lämpligt; och då för öfrigt Kammarén redan bifallit att de enskilda bankernas kassabehållning i riksbankssedlar må få läggas till grund för sedelutgifningsrätt, så torde konsekvensen fordra att äfven det nu ifrågasatta momentet, på sätt Herr Faxé föreslagit, oförändradt bibehålles.

Herr Nordström: Jag ber att mot Herr Wallenbergs senaste yttrande få erinra, att det af mig föreslagna tillägget afser endast ett förtydligande och att dess antagande sålunda åtminstone icke kan åstadkomma någon skada.

Herr Wijkander: Jag vill endast med anledning af Herr Wallenbergs yttrande erinra, att enligt 35 § af nu gällande Bankoreglemente, kunna medel i depositionskontoret utan ränta insättas, bland annat å de i mom. 2 af nämnda paragraf omtalade "räkningar, tillhöriga alla med beräkning af vinst för den enskilde grundade stiftelser och bolagsföreningar, äfvensom enskilda personer." Jag skulle mycket misstaga mig, om ej på grund af detta stadgande äfven privatbankerna ega rätt att utan ränta deponera penningar i Riksbanken. De medel, som på sådant sätt deponeras, få dock, enligt hvad Friherre Stjernblad redan antydt, icke af Riksbanken i dess rörelse användas. När åter medlen insättas i diskontkontoret, så erhålles ränta, som fullmäktige på grund af Bankoreglementet ega rätt att bestämma, men i detta fall eger Riksbanken att använda penningar i sin rörelse. Det förefinnes sålunda en väsentlig principiel skillnad emellan dessa tvänne arter af depositioner. För min del anhåller jag att få förena mig i det af Friherre Stjernblad framställda förslag.

Herr Wallenberg: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att jag genom mitt senaste yttrande alldeles icke gifvit anledning till den af Herr Wijkander nu lemnade upplysning. Jag sade endast att det för närvarande icke finnes några depositionsafdelningar vid Riksbankens lånekontor, och detta är också förhållandet, ehuru Bankoreglementet lemnar möjlighet till inrättande af sådana afdelningar. För närvarande existera de emellertid icke, hvilket bäst bevisas deraf att, enligt Riksbankens kvartalsrapport för den 31 December 1868, lånekontoren då icke hade ett öre innestående på deposition, utan belöpte sig hela depositionsskulden på Riksbankens hufvudkontor.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att, med anledning deraf att mom. d. i 26 §:n af nu gällande förordning angående enskilda banker blifvit från Utskottets förslag uteslutet, hade följande yrkanden blifvit framställda, nemligen: 1:o att det ifrågavarande momentet skulle oförändradt bibehållas; 2:o af Friherre von Schwerin, att momentet måtte bibehållas med följande förändrade lydelse: "behållningen af medel, som utan ränta i Sveriges Riksbank innestå"; 3:o af Herr Nordström, att momentet skulle bibehållas med följande förändrade lydelse: "behållningen af medel, som utan ränta i Sveriges Riksbank eller dess Lånekontor innestå"; samt 4:o att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag om momentets uteslutande.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att momentet skulle oförändradt bibehållas, och, då dervid svarades många både ja och nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan flere ledamöter begärt votering samt Kammaren, uppå gjord framställning, till kontraposition vid voteringen antagit Herr Nordströms förslag; uppsattes, justerades och anslogs följande vote-ringsproposition:

Den, som vill, att moment d i 26 §:n af Kongl. Förordningen an-gående enskilda banker skall bibehållas oförändrad, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar Kammaren, att ifrågavarande moment skall bibehållas med följande förändrade lydelse: "behållningen af medel, som utan ränta i Sveriges Riksbank eller dess Lånekontor in-nestå".

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 22;

Nej — 33.

Mom. d. (mom. e.)

Ansågs, såsom oförändradt, ej föranleda till något beslut.

§ 27.

Mom. 1.

Ansågs, såsom oförändradt, ej föranleda till något beslut.

Mom. 2.

Grefve Mörner, Oscar: Jag yrkar afslag å det nu föredragna momentet af Utskottets förslag.

Herr Nordström: Vi böra ej glömma att guldmyntet ännu är hos oss endast ett konventionellt mynt, hvars kurs är beroende af om-ständigheterna. Nu visar sig emellertid hvad redan under diskussio-nen i sednaste plenum yttrades, eller att meningen är att genast ut-färda sedlar, lydande å guld och att dessa sedlar skola inlösas efter sin lydelse, det vill säga med ett mynt, hvars värde, i förhållande till silfvermyntet, kan oupphörligen vexla. Då emellertid 72 §:n Rege-ringsformen, sådan den ännu för det närvarande lyder, icke tillåter användandet af en dubbel standard, så inser jag icke hvartill hela detta förslag skall tjena. Det utarbetades af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet, innan sammankomsten i förrgår ännu egt rum och under förutsättning att Riksdagen skulle i afseende å 72 §:n fatta ett alldeles motsatt beslut mot det, som likväl då fattades. Det är vis-serligen sannt, att dessa sedlar icke skulle komma att gå med obli-gatorisk

gatorisk kurs, men för menige man, som icke kunna sätta sig in i de finansiella förhållandenas betydelse, vore det icke gagneligt att, i följd af cirkulationens rörelsekraft, se sig faktiskt likasom tvungen att emottaga en sedel, som kanske i verkligheten gällde något mindre än dess nominella värde. Jag yrkar afslag å momentet i dess helhet, utan att ens känna mig rörd af den omsorg, motionären använt på, att teckna till och med längden och bredden af sina skötebarn.

Herr Wallenberg: Då redan vid början af detta plenum Kammararen förklarat sig anse den i förrgår beslutade underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t angående guldets såsom myntfot innefatta jemväl en begäran om förslag till alla de lagförändringar rörande bankväsendet, som deraf kunna påkallas, så och ehuru jag ej rätt kan fatta sammanhanget emellan myntfoten och bankväsendet, utan anser myntfot vara en sak och bankväsende en annan, kan jag icke underlåta att instämma med dem, som önska att denna paragraf bortfaller, då det endast skulle leda till tvist, om man yrkade på densamma fasthållande, sedan Kammararen en gång ansett alla de i det Sammansatta Utskottets Protokoll N:o 4 förekommande ärenden hänförliga till hvad i den nyssnämnda underdåniga skrifvelsen afses.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Mom. 3, förra delen, och i sammanhang dermed 4:de punkten i Ut-låtandet.

Grefve Sparre, Eric: Af de flera reservationer, som finnas vidfogade Utskottets Betänkande i denna del, finner Kammararen giltiga skäl anförda emot en sådan förändring, som Utskottet här föreslagit. Min öfvertygelse är ock den, att det skulle menligt inverka på bankernas ställning och göra det svårt för dem att tillfredsställa rörelsebehovet i landsorten, om en sådan inskränkning i sedelutgifningsrätten egde rum, som här är i fråga, eller indragning af fem-riksdalerssedlarne. Man företager sig icke ostraffadt dylika förändringar i ett banksystem, som vunnit så pass utsträckning som skett i Sverige. Jag tviflar visserligen icke på att i en eller annan större stad privatbanker skulle kunna bära sig äfven med en sålunda inskränkt sedelutgifningsrätt, men jag är fullkomligt öfvertygad att ändringen skulle verka högst ofördelaktigt för de i landsorten befintliga bankerna och att foljden skulle blifva att åtskilliga af dem nödgades upphöra med sin verksamhet. Under nuvarande förhållanden skulle något sådant alldeles bestämdt verka förderligt, och då inga andra åtgärder äro vidtagna eller numera i denna riksdagens sena timma kunna vidtagas för att afvärja de olyckor som en sådan förändring kan föranleda, anhåller jag att Kammararen ville med afslag å det nu föredragna momentet i Utskottets förslag, samt med bifall till Utskottets hemställan i 4:de punkten, besluta, att sednare delen af mom. 1 i 27 § af nu gällande förordning skall bibehållas oförändrad.

Riksd. Prot. 1869. 1 Afd. 3 Band.

Herr Wallenberg: Jag inskränker mig till att yrka afslag å det nu föredragna momentet i Utskottets förslag och bifall till 3:dje punkten i Herr Faxes reservation. Om Kammaren bifaller detta mitt yrkande, så blir visserligen en förändring gjord i vår nu gällande banklag, derigenom att ordet "ett tusen" införes, men det blir en förändring, som af många skall helsas med bifall, i anseende till den lindring i besvär och kostnader vid likvider som derigenom skulle ega rum. Det inträffar heller icke så sällan, derigenom att tillgång på tusenriksdalerssedlar icke finnes, att kassörerne, när de skola uppräkna penningar i tusental, förbise, att den högsta valören är 500, och derföre glömma bort multiplikationen med två, så att de utledda blott hälften så mycket som de borde. Detta är en olägenhet af att sakna 1,000 riksdalerssedlar. Dessutom har jag aldrig hört någon, han må vara så ifrig som helst att få bort enskilda bankernas sedlar å små valörer, motsätta sig deras sedlar å höga valörer. Derföre och då det vore mera passande i detta system att antaga Herr Faxes förslag än Utskottets, får jag yrka afslag å det senare och bifall till det förra.

Herr Ekman, Johan Jakob: Då jag finnes antecknad bland reservanterna vid detta Betänkande, vill jag tillkännagifva, att min reservation, föranledd af rent formela skäl, angick just denna punkt, nemligen Utskottets förslag att borttaga privatbankernas rätt att utge sedlar å 5 R:dr. Jag var ej närvarande i Utskottet, då Betänkandet justerades, och detta är orsaken hvarföre anledningen till min skiljakthet icke finnes uttryckt. Jag ansåg emellertid, för så vidt jag kunde bedöma saken, Utskottet hafva saknat befogenhet att fatta ett sådant beslut vid ett tillfälle, då Utskottet endast hade att handlägga Herr Wallenbergs motion, deri fråga icke var väckt om nämnda ändring, helst Utskottet i ett föregående sammanträde vid behandling af Herr Medins motion kommit till ett alldeles motsatt resultat. Om Kammarer nu skulle bifalla hvad Utskottet föreslagit, kunde detta naturligtvis ske på grund af Herr Medins motion och den formela oegentligheten sålunda vara afhjelpat.

Beträffande sjelfva saken ber jag att få anmärka, att jag anser det vara en stor olycka, ja, hvad mera är, en stor orättvisa, om denna inskränkning vunne Riksdagens bifall, ty så länge Riksbanken eger rätt att utge sedlar å 1 R:drs valör, bör det väl medgifvas privatbankerna rätt att utge sådana å 5 R:dr. Gestalta förhållandena sig en gång så, så att vi ernå en högre myntenhet än nu, t. ex. carolinen, så blir allt mynt af lägre valör endast skiljemynt, hvarpå det icke kan vara skäl att utgifva sedlar. Men så länge vår myntenhet är så låg som för närvarande, anser jag både oklokt och orättvist att betaga privatbankerna den förmåga att betjena den mindre rörelsen, som de genom denna utgifningsrätt ega och beröfva den allmänhet, som af denna rörelse begagnar sig, de fördelar, som genom denna utgifningsrätt den erbjudes. På dessa grunder yrkar jag afslag å det nu förevarande momentet af Utskottets förslag och bifall till Utskottets hemställan rörande Herr Medins motion.

Herr Schartau: Då jag för min del mången gång uttryckt den

tanken att det skulle vara nyttigt om enskilda bankerna minskade sin sedelemission, kan jag icke utan fägnad se det tuppfjät framåt som förefinnes i nu föredragna moment, jag säger tuppfjät, ty borttagandet af rätten att utge femriksdalerssedlar är visserligen icke allt hvad jag önskar, men man måste låta sig nöja, och något är i alla fall bättre än intet. Således förordar jag bifall till hvad Utskottet föreslagit. Väl har här blifvit sagdt, att privatbankerna icke skulle kunna ega bestånd, om de icke finge behålla sin rätt att utge sedlar å så små valörer, men detta är något som jag ej fattar, då obestriddigt är att flera bankinrättningar finnas — här i Stockholm hafva vi 2 å 3 stycken — som icke hafva sedelutgifningsrätt och dock ega bestånd. Jag är således öfvertygad att privatbankerna icke i någon mån sättas på det hala, om vi nu bifalla Utskottets förslag, ehuru möjligen den vinst som dessa banker nu skörda på allmänheten derigenom blir mindre, men deri ser jag ingen våda för det allmänna.

Hvad beträffar Riksbankens rätt att utgifva sedlar å 1 R:dr, har man sagt att, då Riksbanken eger sådan rätt, det vore orättvist om icke privatbankerna skulle ega rätt att åtminstone gifva ut sedlar å 5 R:dr. Jag beklagar nu visserligen, att Riksbanken skall vara af omständigheterna tvungen att ge ut sedlar å så ringa valör, men det lär väl icke tills vidare kunna hjälpas. Deremot måste vi komma ihåg, att Riksbanken icke är en enskild affär, utan en statsinstitution, hvars afkastning allmänheten njuter vinst utaf och af hvilken afkastning vi, såsom Riksdagsbesluten utvisa, ej underlåta att betjena oss. Det förefaller mig då ganska naturligt att skilnad i rättigheter förefinnas emellan en allmän inrättning och enskilda företag, och jag kan icke förstå huru man kan uppställa och jemföra de förras rättigheter med de sednares.

Tydligt är också, att utgifvandet af dessa små sedlar för Riksbanken under kritiska ögonblick är mindre farligt än utgifvandet af de stora sedlarne. De små sedlarne äro sådana som hafva omlopp hos den större allmänheten och denna allmänhet har mera svårt att i en trång vändning tränga in på Riksbanken än de som hafva mera penningar, de större sedlarne — hvartill jag i första rummet räknar de enskilda bankerna och öfriga kapitalinnehafvare — hvilka kunna i händelse af svåra tider vara för Riksbanken betänkliga, då innehafvarne af de små sedlarne icke äro att frukta. Om nu dessa enskilda banker upphöra att servera allmänheten med femmor och dessa till större antal äro i den allmänna rörelsen nödvändiga, så kan jag icke se någon annan följd häraf, än att Riksbanken blir föranlåten att utgifva flera sedlar å 5 R:dr, ett förhållande som, långt ifrån att vara skadligt, jag tvärtom anser vara gynnsamt, så väl för allmänheten som för Banken, och på sin höjd minskar den icke dåliga utdelning som enskilda bankerna nu erbjuda sina delegare.

Herr Hasselrot: Den nu föredragna punkten innefattar en fråga som, så vidt jag minnes rätt, ända från 1840 under hvarje riksdag varit under öfverläggning och alltid erhållit den utgång att privatbankerna bibehållits vid sin rätt att utge sedlar å 5 R:dr. Nu har man kommit till en annan åsigt, tvifvelsutan riktig, om man vill

hos oss införa en annan myntfot, då dessa små sedlar, som ligga i allmänhetens fickor, betydligt försvåra användande af klingande mynt i den allmänna rörelsen. Denna förändring ligger vidare i Riksbankens eget intresse, då den vinst, som man anser privatbankerna hafva på denna sedelutgifningsrätt, i stället kommer Riksbanken till godo, enär de luckor, som, genom borttagande af denna de enskilda bankernas rätt, uppstå i rörelsen, naturligen måste föranleda Riksbanken att öka antalet af sina utelöpande 5 R:drsedlar, hvilket vore så mycket mera glädjande som allmänheten komme i tillfälle att få se andra riksbanksedlar än ettor, hvilka, åtminstone hvad landsorten beträffar, för närvarande äro de enda sedlar af vår Riksbank, som i allmänna rörelsen vanligen förekomma.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Faxé: Jag har naturligtvis ingenting att erinra emot Herr Wallenbergs förslag om bifall till min reservation, men hemställer om icke, i följd af det nyss fattade beslutet, man borde utesluta orden "lydande å silfvermynt", hvarigenom punkten skulle erhålla samma lydelse som den nu eger, endast med tillägg af orden "ett tusen".

Herr Ekenman: Jag har icke inom Utskottet med min röst bidragit till det beslut, som der blifvit fattadt om inskränkning i privatbankernas sedelutgifningsrätt, icke derföre att jag icke anser beslutet vara principiellt riktigt, utan emedan jag fruktar att dessa banker, om beslutet blefve lag, icke hädanefter skulle kunna betjena allmänheten på samma sätt, som dem nu är möjligt, då de just till följe af denna rätt att utgifva sedlar å så låg valör som fem riksdaler hafva lättare att honorera sina å vista förbindelser och således lättare kunna lemna kassakreditiv och emottaga penningar å giroräkning. Derföre anser jag att de enskilda bankerna böra, åtminstone så länge Riksbankens rätt att utge enriksdalersedlar qvarstår, få utgifva sedlar lydande å fem riksdaler, ehuru jag medgifver att, då man åsyftar spridandet af klingande mynt, det väl icke i allmänhet är rätta sättet att utgifva sedlar lydande å små valörer. Detta är emellertid ett förhållande som inom kort kanske kommer att ändras. För närvarande kan jag dock icke tillstyrka någon förändring i ifrågavarande stadgande, utan yrkar rent afslag å det nu föredragna momentet af 27 § i Utskottets förslag.

Friherre von Schwerin: Det är allmänt känt att de sedlar, som hafva lägsta valören, hafva längsta omloppstiden. Skulle nu den af Utskottet föreslagna inskränkning i privatbankernas sedelutgifningsrätt blifva lag, så blefve derigenom dessa bankers omloppssumma, det vill säga den summa som af deras sedlar är i omlopp, betydligt minskad och de nu existerande privatbankerna således mycket mindre i tillfälle att gifva allmänheten lån än hittills varit fallet. Endast Riksbankens fyra länekontor kunna få större utsträckning i sin lånerörelse, men detta synes mig, såsom jag äfven i min reservation anført, icke vara tillräckligt för att fylla den lucka som uppstår, i

händelse de öfver hundra bankkontor, hvilka nu finnas spridda öfverallt i landsorten, tvingas att upphöra. *Hela* den lånerörelse, de bedrifvit, kan verkligen icke öfvertagas af Riksbanken och dess lånekontor; och hvem är det väl som får lida skadan häraf? Jo, allmänheten. Jag har uppmärksamst åhört en förgående talares yttrande, men kan icke för min del rätt inse fördelen af att Riksbanken ökade sin sedelutgifning. Deraf skulle väl kunna skördas en tillfällig vinst, ity att den så kallade bankovinsten kunde blifva något större och i följd deraf en ökad tillgång uppstå för bestridande af Statsverkets utgifter, en tillgång, som möjligen kunde blifva så stor, att beskattningen för dagen kunde minskas. Men hvad vinner man i längden härpå, om Riksbanken icke kan motsvara rörelsens behof, utan tillfallet minskas för allmänheten att erhålla nödiga förslag att dermed bedrifva sina yrken och näringar? En försvagad produktionsförmåga hos nationen skall i sanning medföra sorgligare följder, än förlusten af några hundra tusen Riksdaler i vinst för Riksbanken.

Jag ber om förlåtelse, om jag ännu en gång upprepar hvad jag förut har sagt, att jag kan betrakta landets bankrörelse fullkomligt objektivt — vare sig att denna bankrörelse skötes af Staten på entreprenad eller af enskilde. Jag har dervid funnit, att de enskilda bankerna, spridda öfver allt i landet, erbjuda en fördel, hvarvid man hittills icke särdeles fäst sig, men som är af ganska stor vikt, en fördel, som ligger deri, att de komma närmare i beröring med allmänheten än Riksbanken med dess fyra lånekontor, och derigenom också mycket mera äro i tillfälle att erhålla kännedom om hvars och ens soliditet. Häraf har blifvit en gifven följd att de enskilda bankerna i sin lånerörelse icke behöft iakttaga den mångfald af formaliteter som eger rum i Riksbanken och lyckats beträda en bana, som mycket bidragit att inskränka den lånerörelse som af Riksbanken i stor skala bedrifves — lån emot borgen. Detta borgenssystem, hvilket jag anser vara det värsta onda i våra kreditförhållanden, har hos oss så småningom bringa sakerna derhän, att man kan säga om systemet, att det liknar en härfva, deri den ena är så intrasslad med den andra, att den enas fall drager med sig långa rader af hans afärsvänner och gynnare. Att fortgå på en sådan bana synes mig icke vara skäl, och jag kan därför icke förmå mig att med min röst bidra till ett beslut, som skulle inskränka eller kanske omöjliggöra de enskilda bankernas verksamhet, hvarföre jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Herr Wallenbergs förslag. Jag vill blott anmärka att jag icke förstår hvad det skulle tjena till att gifva de enskilda bankerna rätt att utgifva sedlar, lydande å 1,000 R:dr, då man vid remisser å sådana större belopp, är i tillfälle att begagna sig af anvisningar, hvilka hafva den fördelen att kunna sändas från Ystad till Haparanda utan att behöfva rekommenderas; men vill allmänheten hafva sådana sedlar, har jag ingenting deremot att invända; — frihet bör lemnas äfven i det afseendet.

Herr Nordström: Diskussionen i denna fråga har visserligen i sak varit uttömmande nog, men här återstår dock en sida som vi icke borde förbise, nemligen den *formela* sidan i afseende å frågans

tillkomst. Utskottet säger i sitt förevarande Betänkande, sidan 6: "i detta ämne har inom Utskottet upptagits den ofta förut afhandlade frågan, huruvida banksedlar å så små valörer, som för närvarande, böra få begagnas". Häraf synes, att Utskottet upptagit denna fråga till behandling, utan att dertill hafva blifvit föranledd af någon motion. En af reservanterne har också, med anledning häraf, uttalat sina betänkligheter, då han, sidan 23, säger: "den motionsrätt, som Banko-Utskottet fått sig i 41 § Riksdags-ordningen tillagd, afser endast Riksbankens förvaltning, och då Lag-Utskottet icke har någon motionsrätt, så har den framställning om sedelvalören för de enskilda bankerna, som i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet af en dess ledamot blifvit på omförmälda sätt väckt, icke lagligen kunnat något afseende tillerkännas". För min del skulle jag till denna reservation vilja tillägga, att Utskottet, äfven om det vore sammansatt af två ständiga Utskott, som i frågan egt rätt att väcka motion, icke vore, såsom handlande i egenskap af sammansatt Utskott, till motionsrätt berättigadt, och redan på dessa i formela omständigheter grundade skäl, kan Utskottets förslag i denna del icke vinna något afseende. Jag får således yrka rent afslag å detsamma.

Grefve Posse: Min mening kan naturligtvis icke vara att vid denna sena timma uppehålla Kammaren med några yttranden af längre eller vidlyftigare natur. Jag vill endast anmärka, att, man må vilja skänka privatbankerna huru stor uppmuntran eller vara dem så obönen som helst, så länge de finnas, bör man icke försvåra deras bemödanden att betjena allmänheten. Jag förenar mig således med Herr Faxe uti det af honom i hans reservation framställda förslag. Hvad beträffar en talares yttrande, hvilken såsom skäl för bifall till Utskottets förslag uttryckte sin glädje öfver det ökade antalet riksbanks-sedlar som man skulle få se i rörelsen, kan jag endast yttra min förmodan att glädjen väl ej lärer blifva mindre stor, om man får se ett ökad antal privatbanksedlar.

Herr Frisk: Jag inskränker mig till att yrka bifall till Herr Schartaus förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: De ändringar, som här äro i fråga, gälla naturligtvis icke de nu varande bankinrättningarne, hvilka redan hafva sin oktroj, och dermed förenade rätt att utgifva banksedlar å 5 R:dr, en rätt, af hvilken de nog fortfarande kommer att begagna sig, utan dessa ändringar afse väl ett framtida ordnande af vårt bankväsende, om nyttan hvaraf man så mycket ordat. Vid sådant förhållande synes mig den af Utskottet föreslagna inskränknigen voro en lämplig början till ett sådant ordnande, och tror jag, att vi icke böra vänta i sju år, till dess den för de gamla bankerna gällande oktrojtiden lupit till ända, med att antaga detta interimsstadgande, om jag så får uttrycka mig. Jag vet att Herrar bankmän ex professo väckt fråga om att borttaga Riksbankens ettor och dessa komma nog att försvinna när de icke mera behövas. Deremot om vi icke ordna andra delar af bankväsendet förut, så komma ändrin-

gar i banklagen med bibehållande af privatbankernas rätt, på grund af deras oktrojer, ideligen att yrkas.

Då härtill kommer, att dessa Herrar, som nu klaga öfver att man i rörelsen får se så litet specier, skulle, om den föreslagna indragningen af enskilda bankernas femmor bifalles, ega större utsigt att få mera silfver ut i rörelsen, kan jag icke annat än tillstyrka den enligt min tanke lämpliga början till ordnande af vårt mynt- och bankväsende, som innefattas i Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Axel: Jag vill endast, med anledning af hvad under diskussionen blifvit yttradt, taga mig friheten att erinra derom att det torde möta mindre svårigheter än man synes föreställa sig att, utan kränkning af privatbankernas rätt, här fatta och sedermera få genomförda de beslut i frågan som Riksdagen kan anse lämpliga. Chefen för Finans-departementet meddelade nemligen Kammarén vid början af riksdagen, att Kongl. Maj:t, i sammanhang med beviljande af förlängd oktroj åt de tvänne banker, hvilkas oktrojtid under sistförflutna året tilländalupit, meddelat föreskrift om deras skyldighet att, rörande sedelutgifningen och invexlingen af sina sedlar, underkasta sig de beslut, som kunna under oktrojtiden fattas, de må afse ändring eller modifikation i gamla eller rent utaf nya föreskrifter. Oafsedt hvad nu beslutas, synes mig därför såsom skulle de hädanefter oktrojerade enskilda bankerna i allt fall komma att blifva underkastade de förändrade bestämmelser i nämnda afseende, hvilka framdeles kunna af Riksdagen beslutas; och vid sådant förhållande fruktar jag icke att instämma med Herr Faxe uti det af honom vid denna punkt framställda förslag.

Herr Wijkander: Då hittills ingen af Utskottets majoritet yttrat sig, anser jag, som tillhört denna majoritet, mig pliktig, med anledning af åtskilliga talares yttranden, förklara det majoritetens motiv ingalunda varit att söka förskaffa Riksbanken monopol på utgifvandet af sedlar å små valörer. Majoritetens motiver återfinnas i Utskottets Betänkande, der det heter: "om man anser nyttigt att klingande mynt omlöper i allmänna rörelsen, så motverkas ofelbart detta genom sedlarne å små valörer, enär allmänheten finner dessa bekvämare att använda än silfvermyntet" — — och vidare några rader längre ned på sidan: "har Utskottet ansett tillfället böra begagnas att taga ett steg för närmande till nyssnämnda mål, om ock detta tillfälle icke kan vinnas med mindre än att äfven Riksbanken upphör att utgifva sedlar å små valörer". Majoriteten inom Utskottet afsåg således både Riksbankens och privatbankernas sedlar, ehuru Utskottet ju icke egde att yttra sig om de förra, då frågan endast gällde de sednare. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hasselrot: En föregående talare anmärkte, att Utskottet i formelt hänseende skulle öfverskridit sin befogenhet, då det framställt förslag att privatbanksedlar icke skulle få utgifvas till lägre valör än 10 R:dr, ehuru någon motion om en sådan ändring icke varit väckt. Jag ber i anledning deraf att få anmärka att, då en mo-

tionär föreslagit att de enskilda bankernas sedlar icke skulle få lyda å mindre än 20 R:dr och Utskottet icke velat bifalla denna motion i hela sin utsträckning, utan deri gjort nyssnämnda modifikation, Utskottet varit i sin goda rätt föreslå 10 R:dr såsom minimivalör. Någon oförmåga har således alldeles icke förelupit. Jag vidhåller mitt yrkande.

Grefve Sparre: Då en talare sagt att det blefve en fördel att indraga fem-riksdalers-sedlarne, emedan man derigenom skulle få se mera klingande mynt i rörelsen, ber jag få erinra att det klingande mynt, som i allmänna rörelsen företrädesvis förekommer, utgöres af *enriksdalar*.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att Kammaren skulle bifalla så väl den ifrågavarande delen af mom. 3 som ock 4:de punkten i Utlåtandet; 2:o af Grefve Sparre, att Kammaren måtte bifalla 4:de punkten men afslå den förevarande delen af mom. 3 och besluta, att sednare delen af mom. 1 i 27 § af nu gällande förordning skulle bibehållas oförändrad; samt 3:o af Herr Wallenberg, att Kammaren skulle bifalla 4:de punkten, men afslå den ifrågavarande delen af mom. 3 och besluta, att sednare delen af mom. 1 i 27 §:n skulle bibehållas med följande förändrade lydelse: "Banksedlar få endast lyda å fem, tio, femtio, etthundra, femhundra och ett tusen Riksdaler Riksmünt."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till så väl 4:de punkten som den ifrågavarande delen af mom. 3, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på antagande af Grefve Sparres förslag, då svaren likaledes utföllö med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på bifall till Herr Wallenbergs yrkande, hvilken proposition besvarades med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Kammaren, uppå gjord framställning, till kontraposition vid voteringen antagit Utskottets förslag i förevarande hänseenden, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att Kammaren skall bifalla 4:de punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 5, men afslå Utskottets förslag till mom. 3 af 27 § i Förordningen angående enskilda banker samt besluta, att sednare delen af 1:sta mom. i nämnda paragraf skall erhålla följande lydelse: "Banksedlar få endast lyda å fem, tio, femtio, etthundra, femhundra och ett tusen Riksdaler Riksmünt", röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Utskottets förslag i förevarande hänseenden.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41;
Nej — 15.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskötts till nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående anslag för anställande af en föreslagen naturvetenskaplig undersökning; och

N:o 68, i anledning af väckta frågor, angående grundskatternas omsättning i penningar samt om dessa skatters kapitalisering och aflösning m. m.

Uppå förslag af Herr Fröman, beslöt Kammaren, att Stats-Utskottets nu bordlagda Utlåtanden N:is 67 och 68 skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde, samt att Banko-Utskottets i dag för andra gången bordlagda Betänkande N:o 9 skulle nedflyttas till sista rummet å listan.

Kammaren åtskiljdes kl. 11 eftermiddagen.

In fidem
O. Brakel.